პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით!

ბრძოლის ხმა

1937 წ. ოქტომბერი
პარიზი

№ 74

1937 — OCTOBRE
Paris

ყოველთვიური ორგანო საქ. სოც.-დემ. მუშ. პარტ. ცენტრალური კომიტეტისა ⠿ «L' ECHO DE LA LUTTE» — Revue mensuelle duParti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

აჯანყების წლისთავი

გასულ აგვისტო-სექტემბერში 13 წელი შესრულდა მას შემდეგ, რაც ქართველი ერი საქართველოზე რუსეთის ბატონობას აუჯანყდა. რუსების საქართველოში ბატონობის წინააღმეგ მე-19 საუკუნეშიდაც არაერთხელ მომხდარა აჯანყება, მაგრამ ისენი დიდათ განსხვავდებოდენ 1924 წ. აჯანყებისაგან.

1802 წლის აჯანყება, რომელსაც მიზნათ ქართველი მეფობის აღდგენა ქონდა, მხოლოთ კახეთის რაიონში სწარმოებდა და ის მალე იქნა ჩაქრობილი.

1804 წლის ამბოხება მასიურ-პოლიტიკური ხასიათის იყო: მთიულებმა უარი სთქვეს სამხედრო სამსახურში წასვლაზე, რამაც შეტაკებებიც გამოიწვია. მაგრამ, როგორც ვიცით, ამ ამბოხებას უმთავრესათ დუშეთის მაზრაში ქონდა ადგილი.

უფრო ფართე, უფრო სერიოზული იყო 1812 წლის აჯანყება კახეთში. რუსეთში ნაპოლეონის შემოჭრამ ქართველებზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა და მათ დიდი იმედებიც აღუძრა. აჯანყება კახეთიდან ქართლსაც მოედო. მაგრამ საქართველოს სხვა ნაწილები მაშინდელ მძიმე მდგომარეობის გამო ქართლ-კახელებს არ გამოხმაურებიან.

1832 წლის შეთქმულება სრულიად არ ყოფილა ქართველი ხალხის მოძრაობაზე დაყრდნობილი. ის მხოლოთ ქართველ მოწინავე პირთა ჯგუფის შეთქმულება იყო. შემდეგ, 1841—1857—1858—1861 წლების ამბოხებებს უფრო აგრარული და ლოკალური ხასიათი ქონდა, ვიდრე პოლიტიკურ-ეროვნული.

ნამდვილი ღრმა პოლიტიკურ-ეროვნული მის წრაფებებით და შინაარსით გამსჭვალული კი იყო 1924 წლის აჯანყება. ის არ იყო საქართველოს მხოლოთ რომელიმე ერთი ნაწილის, ერთი კუთხის აჯანყება. მასში მონაწილეობას იღებდა მთელი საქართველო. ბრძოლის ველზე მთლიანათ გამოვიდა პოლიტიკურათ გაერთიანებული ქართველი ერი. ქართლელები, კახელები, იმერლები, გურულები, მეგრელები, სვანები და სხვანი ერთად იყვნენ ჩაბმული ბრძოლაში და ხელიხელ ჩაკიდებული მოქმედებდენ. აქ არ ყოფილა წოდებრიობა და კლასთა დაყოფა. ყველანი საერთო მტრის წინააღმდეგ ერთმანეთს ეხმარებოდენ და ხელს უწოდებდენ. ერთად იბრძოდა ძველი და ახალი თაობა. ღირსეულათ თავი იჩინა აგრეთვე ქართველი ქალის მამაცობამ, რომაც წარსულში ქართველ დედების, ცოლების და დების საგმირო ამბები მოგვაგონა. ყველანი ერთად დარაზმული ებგერენ დამპყრობელებს და პირველ ყოვლისა მათი განდევნა და ჩვენი ქვეყნის თავისუფლების აღდგენა მოინდომეს.

სამწუხაროთ პატარა საქართველოს ბრძოლა მეტათ ცუდ პირობებში მოუხდა და ამ შეტაკებიდან დიდი რუსეთი გამარჯვებული გამოვიდა. მოსკოვმაც ამით ისარგებლა და სასტიკათ შური იძია. საუკეთესო მებრძოლნი ათასობით გაჟლეტილ იქნა. უხეშმა ძალამ საქართველო დაამარცხა. მაგრამ ქართველი ერის თავისუფლებისათვის ბრძოლა ამით არ შეწყვეტილა და არ დამთავრებულა.

ვინც იცნობს წვრილი ერების ისტორიას, მისთვის ცხადია, რომ დაპყრობილ ხალხების ბრძოლის გზები მუდამ იყო ეკლით და დიდი დაბრკოლებებით მოფენილი. ამის კარგი ნიმუშია პატარა ირლანდიის ის ამბები, რომელიც მოთხრობილია ამავე ნომერში, მაგრამ ევროპის ყველა დაპყრობილ ერებს წარსულში ყოველნაირი დაბრკოლება დაბოლოს ამა თუ იმ გზით გადაულახავს და თავის მიზნისათვის მიუღწევია. დღეს დასავლეთის ქვეყნებში ყოველივე ერი თავის თავის პატრონია, ერთი ერი ერთი სახელმწიფოა. ზოგ მათგანს ამისათვის ასეული წლებიც უბრძოლია და ბოლოს მაინც გაუმარჯვნია. საქართველოსაც ასეთი გამარჯვება ვერ აცდება. ამის გარანტიაა მტრისადმი მისი სასტიკი წინააღმდეგობა და შეურიგებლობა.

მტერმა ბევრ სხვადასხვა ზომებს მიმართა ჩვენი ხალხის გასატეხათ და დასამორჩილებლათ, მაგრამ აქედან მას არაფერი გამოუვიდა. ქართველი ერი მისკენ გადმოსროლილ ანკესზე არ წამოეგო, მომხთურს არ დანებდა და არ დაემორჩილა. მისთვის ცხადია, ის ყოველდღე ხედავს, რომ სხვის უღლის ქვეშ ყოფნა მისი მოსპობა და უბედურებაა. მან იცის, რომ მტერმა, რაც არ უნდა დაპირდეს და რა ბედნიერებაც არ შესთავაზოს მას, ყველაფერი ეს ფუჭი და თვალმაქცობაა; მისგან მას ხეირი არასოდეს არ ექნება.

მართალია, ჩვენ ხალხს უხეშ და თავზე ხელაღებულ მოწინააღმდეგესთან აქვს საქმე და მასთან ბრძოლაში დიდი მსხვერპლი მიაქვს, მაგრამ ამავე დროს ამ ბრძოლაში იზრდება და ფოლადდება მთელი ერის ნებისყოფა და დასახული მიზნისაკენ მისწრაფება. დიდათ საყურადღებოა აგრეთვე ის, რომ ასეთ პროცესს ადგილი აქვს არა მხოლოთ საქართველოში, არამედ საბჭოთა კავშირის სხვა ადგილებშიდაც.

მტრის წინააღმდეგ ჩვენი ხალხის მომავალი ამოძრავება იქნება, რასაკვირველია, მეტათ ფრთხილი და აწონდაწონილი, არსებულ პირობებით და მდგომარეობით გამართლებული და ყველა მებრძოლ ქართველთა გარდაუვალ გადაწყვეტილების შედეგი. ეს მისი ამოძრავება იქნება უფრო ფართე, უფრო ღრმა, უფრო ხალხური და პოლიტიკური, ვიდრე როდისმე წინეთ ყოფილა ის ჩვენი ერის ამ ორ უკანასკნელ საუკუნის ისტორიაში.

და რამდენათ მტერი გამწარებულია, თავის მხეცურ საქმიანობას აგრძელებს და ხშირათ თავისიანებსაც აღარ ზოგავს, იმდენათ მისი გავლენის და დასაყრდნობის სფეროები მცირდება და ვიწროვდება. მოსკოვის ხელისუფლების მოწინააღმდეგეთა ბანაკი კი დღითი დღე იზრდება და მრავლდება. რუსეთში მობინადრე ყველა სხვადასხვა ეროვნებათა უკმაყოფილებაც ტალღებათ გორდება. და როცა ეს ტალღები შეერთდებიან, მსწრაფ-მავალ მდინარეთ გარდიქცევიან და საბჭოების მიერ დამონებულ ქვეყნების საზღვრებიდან შემოსეულ ვერაგთ სამუდამოთ განდევნიან.

◆

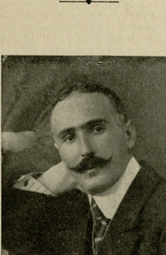

ნიკოლოზ ქარცივაძე

ამ რამდენიმე ხნის წინეთ თფილისში დახვრიტეს 7 კაცი, მათ შორის ამხ. ნ. ქარცივაძე, რომელსაც უფრო იცნობდენ, როგორც კოლია ქარცივაძეს.

ამხ. კოლია დაიბადა ოზურგეთში (გურია). მამა მისი იოთამი იყო ღარიბი აზნაური, მარა ცდას არ აკლებდა რომ შვილისთვის სათანადო სწავლა-განათლება მიეცა. ის სწავლობდა პირველად ოზურგეთში, შემდეგ გაათავა გიმნაზია და შევიდა რუსეთის უნივერსიტეტში. ის უკვე პირველი კურსის სტუდენტი იყო, როცა რევოლიუციონური მოძრაობა ჩვენში იმდენად გაძლიერდა, რომ თითქმის ყველა სოფელ-ქალაქს დაეპატრონა. ეს იყო 904-05 წლები. კოლია მიემხრო სოც.-დემ. პარტიას და მთელი თავისი ახალგაზდული გატაცებით ჩაება რევ. მუშაობაში. სოც.-დემ. პარტია ამ დროს ფორმალურად მთლიანი იყო, თუმცა იდეურად საკმაოდ დაყოფილი მენშევიკ-ბოლშევიკებად. ეს ფრაქციული ბრძოლა იმდენად გამწვავებული იყო, რომ ხშირად პარტიის ფარგლებს სცილდებოდა და ფართე საზოგადოების წინ იშლებოდა. კოლია თავიდანვე ბოლშევიკებს მიემხრო, მარა, უნდა ითქვას, რომ ფრაქციულ დავაში ის არას დროს ივიწყებდა ამხანაგურ ურთიერთობას და მასთან კამათი მუდამ იდეოლოგიურ სფეროში ტრიალებდა. ამიტომ იყო რომ მისი ფრაქციული ამხანაგები მას «რბილ კანიანს» ეძახდენ.

რევოლიუცია დამარცხდა, გაბატონდა რეაქცია. ციხეები და ციმბირი რევოლიუციონერებით გაივსო, ბევრმა გადამალვა მოასწრო, ბევრმა ტყეს შეაფარა თავი; კოლია გადაურჩა დაჭერას, მოახერხა საზღვარ-გარეთ გაპარვა და ჟენევაში დასახლდა. იქ ის შევიდა უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე და თან დიდ მონაწილეობას იღებდა ადგილობრივ ემიგრანტულ ცხოვრებაში. ჟენევა იმ დროს რუსეთის რევოლიუციონერების ცენტრი იყო, იქ იყვნენ მისი საუკეთესო ძალები და მათ კრებებზე დასწრებ მონაწილეობა უდიდესი სკოლა იყო. ჟენევის უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ, როცა დიდი ომის გამო მთელი რიგი ამნისტიებისა გამოცხადდა, ის დაბრუნდა რუსეთში, თანახმად არსებული კანონისა ჩააბარა საბოლოვო სადიპლომო გამოცდა უნივერსიტეტში და ჩამოვიდა საქართველოში. აქ ის ჩაეწერა ნაფიც-ვექილთა კოლეგიაში და მუშაობდა როგორც ვექილი.

უცხოეთში ყოფნამ მის იდეოლოგიურ შემეცნებაში დიდი ცვლილება მოახდინა. მან ხელ-აღებ უარჰყო ბოლშევიკური შეხედულებანი და მიემხრო სოც.-დემოკ. იმ ჯგუფს, რომელიც «ალიონი»-ს სახელით გამოვიდა სამოქმედო ასპარეზზე. დიდი რევოლიუციის დროს, როცა ამიერ კავკასია რუსეთს ჩამოშორდა და კომისარიატი შესდგა, ის მიწვეული იყო შინაგან საქმეთა კომისარ ამხ. აკ. ჩხენკელის ამხანაგად, ხოლო, როცა კომისარიატი გაუქმდა ის შემოვიდა ეროვნულ საბჭოს წევრად, როგორც «ალიონი»-ს ჯგუფის წარმომადგენელი. როცა ეროვნულ საბჭოს პირველ საზეიმო სხდომაზე ვრცელი საპროგრამო სიტყვით გამოვიდა ამავე საბჭოს თავმჯდომარე ნ. ჟორდანია, რომლის შესახებ საბჭოს ყველა ფრაქციებმა თავისი აზრი წარმოსთქვეს— «ლიონი»-ს ჯგუფის სახელით გამოვიდა ამხ. კოლია და შემდეგი განაცხადა: «ჩვენ გადაწყვეტილი გვქონდა მიგველო მონაწილეობა კამათში, მაგრამ როცა მოვისმინეთ ამიერიდან ისტორიული, გამაერთიანებელი სიტყვა მომხსენებლისა, ჩვენ უარს ვამბობთ ჩვენს განძრახვაზე. დაქსაქსულ ქართველ ერს თავი მოუყარა დემოკრატიის მოძრაობამ, მან გააერთიანა ერი. დღემდის ამ დემოკრატიის მეთაურია ჩვენი სახელოვანი ამხანაგი ნოე ჟორდანია (ოვაციები). ნება მიბოძეთ განვაცხადო რომ ამიერიდან იგი არის სახელოვანი ბელადი არა დემოკრატიისა, არამედ მთელი ერისა. (ყველანი ფეხზე დგებიან და ხანგრძლივ ოვაციებს უმართავენ ქართველი ერის მეთაურს». («ერ. საბჭოს» ოქმი).

ამ დღიდან «ალიონი»-ს ჯგუფი ფაქტიურადაც უქმდება და მისი წევრები მოღვაწეობენ საერთო პარტიის რიგებში. ამხ. კოლია ჯერ მუშაობდა ეროვ. საბჭოს სამხედრო კომისიაში, ხოლო დამოუკიდებლობის დროს დაინიშნა ელჩად ადერბაიჯანში, შემდეგ კი საგარეო საქმეთა მინისტრ ამხ. ევ. გეგეჭკორის ამხანაგად.

ჩვენი ქვეყანა დაეცა, მის ტერიტორიაზე მტერი გამეფდა; ქვეყნის ყველა ერდგული და მოამაგენი მტრად იქნა აღიარებული.—მათ შორის იყო ამხ. კოლიაც. შევიწროებული ყოველი მხრით, უიმედოთ გასროლილი ქუჩაში—ის არარად აგდებს პირად გასაჭირს და საერთო უბედურებას მეტად მტკივნეულად განიცდის. მძიმეა ჩვენი ხალხის მდგომარეობა, თავგასული მტერი თავხედათ დათარეშობს კუთხიდან-კუთხემდე, ქვეყანას ტანჯვა ვაების ზეწარი გადაეფარა, მისი კვნესა მაშველს ეძახდა, ერდგული და მეგობარი გასაჭირშიო—ნათქვამია და აი კოლიაც უყოყმანოდ ჩადგა მათ რიგებში, ვინც აღმართა დროშა ბრძოლისა და მოქმედებისა.

საერთო მტერმა საერთო მოქმედება გამოიწვია, საერთო მოქმედებას საერთო მეთაურობა უნდა გასჩენოდა და აი დგება პარტიათა გაერთიანებული ცენტრი «დამკომი»-ს სახელწოდებით. ამ «დამკომი»-ს პირველი თავმჯდომარე გახდა ამხ. კოლია. იმ ხანებში «დამკომი», როგორც ეს სისწორით აღნიშნა ცნობილ პროცესზე ამხ. კ. ანდრონიკაშვილმა— ექვემდებარებოდა მასში შემავალ პარტიებს, ე. ი. საკითხს სწყვეტდენ თვით პარტიები, ხოლო ატარებდენ «დამკომი»-ს სახელით. თუ რა დიდი ნიჭი და თავდაჭერილობა რა «ცხელი გული და ცივი თავი» იყო საჭირო იმ ჯოჯოხეთურ პირობებში მუშაობისათვის—ეს არც ისე ადვილი წარმოსადგენია! ამხ. კოლიამ ეს შესძლო და თითქმის რვა თვე ღირსეულად ატარებდა ამ მძიმე უღელს. 1923 წ. მარტში ის დააპატიმრეს, მისი ადგილი დაიჭირა ამხ. კ. ანდრონიკაშვილმა.

ამხ. კოლია დიდხანს იჯდა ციხეში. მისი იქ ყოფნის დროს დახვრიტეს ცნობილი მხედრები—წულუკიძე, აფხაზი და სხ., რომელთანაც მას კავშირი ქონდა და რომელთა დახვრეტამ მაზე ისე იმოქმედა რომ დაჟინებით ითხოვდა ჯალათებისაგან ისიც დაეხვრიტათ. მაშინ ეს სურვილი არ აუსრულეს, მარა რამდენიმე წლის შემდეგ დახვრიტეს და დახვრიტეს იმათთან ერთად, ვის წინააღმდეგაც იბრძოდა და ვისთანაც მას საერთო არაფერი ქონდა.

ბევრი მძიმე და მწარე წუთები განიცადა ამხ. კოლიამ, მან თავისი თვალით ნახა სამშობლო ქვეყნის გასრესა, გაიზიარა მისი უსაშინელესი ტანჯვა, იბრძოდა ამ მტარვალთა მოსაშორებლად და ამ ბრძოლაში ის დაიღუპა, როგორც მრავალი სხვები,—მაგრამ «არარა არს უსაშველო», ქვეყანა ისევ აღსდგება და მადლიერი ერი სათუთი გრძნობით და ფაქიზი სიყვარულით ფრთხილად მონახავს მის ნეშტს ამ საერთო საფლავში და მოწიწებით გადმოასვენებს სამშობლოსათვის დაღუპულთა პანთეონში...

გრ. ურატაძე.

◆

ტერორი საქართველოში

საქართველოში განმეორდა ისეთი ამბები, რასაც ამ უკანასკნელ ხანებში ადგილი ქონდა საბჭოთა რუსეთის სხვადასხვა ადგილებში. და ყველაფერი ეს ჩვენშიდაც ხდება განსაზღვრული, წინასწარ მოფიქრებული და შედგენილი გეგმით, ერთნაირი მაიმუნური წამბაძველობით.

ტუხაჩევსკი და შვიდი სხვა გენერალი გაუსამართლებლათ დახვრიტეს მოსკოვში. საჯარო სასამართლოს მოწყობა ბოლშევიკურ ხელისუფლებამ ვერ გაბედა ვერც თფილისში, რადგანაც ბრალდებულნი არ დასთანხმდენ ეთქვათ ის, რასაც მათ ბრალმდებელნი ავალებდენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში პროცესს დიდი პომპით გამართავდენ და ერთხელ კიდევ კომედიას გაითამაშებდენ.

მდივან-ტოროშელიძეს და სხვებს დაახლოვებით იგივე ბრალდებები წაუყენეს, რაც ტუხაჩევსკი-გამარნიკს და, როცა მათ ჯაშუშობაში, გამცემლობაში და მავნებლურ აქტებში დანაშაულათ თავი არ იცნეს, ყველას უმაღლესი სასჯელი მიუსაჯეს. ყალბი გამოდგა მოსკოვის სააგენტოს მიერ გადმოცემული ცნობა, ვითომც მდივან ტოროშელიძეს რუსეთიდან საქართველოს გამოყოფის და მის დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მუშაობას აბრალებდენ. ქართული კომუნისტური პრესა, სადაც ყოველნაირ ბრალდებაზე იყო ლაპარაკი, ასეთ ბრალდებაზე სდუმს და გარკვეულათ არაფერს ამბობს. ამ ცრუ ბრალდების წაყენება ბოლშევიკებმა, როგორც სჩანს, სხვადასხვა მოსაზრებებით მიზანშეწონილათ არ ცნეს, თუმცა მოულოდნელი და გასაკვირი მათგან არც ეს იქნებოდა.

ბუდუ მდივანი და შულავერის სხვა ქართველი გმირები თფილისში შემოუძღვენ წითელ არმიას, რომელმაც საქართველოს ოკუპაცია მოახდინა; შემდეგ, წლების განმავლობაში, მდივან ტოროშელიძე-ოკუჯავა, მთავრობაში, თუ მის გარეთ ყოფნის დროს, საქართველოს რუსეთიდან დამოკიდებულებას ბეჯითად იცავდენ, ბოლშევიკურ დიქტატურის დიდი მომხრე იყვნენ და ვინც ამის საწინააღმდეგოთ იბრძოდა, მათ ათი ათასობით ციხეებში და რუსეთის შორეულ ადგილებში ალპობენ. მათ «ნაციონალ-უკლონისტებს» უწოდებდენ, მაგრამ ამ «უკლონიზმს» ხელი არ შეუშლია მათ დიდი პოსტები და ადგილები ქონებოდათ. მათი «უკლონიზმი» მოსკოვის ხელისუფლებისათვის არც იმდენათ საშიში იყო. მართალია, ქართველ უკლონისტებს ამიერკავკასიის ფედერაცია არ უნდოდათ, მაგრამ საქართველოს საბჭოთა კავშირის ფარგლებში დარჩენის და მისი მოსკოვისადმი დაქვემდებარების წინააღმდეგი ისინი არ ყოფილან. თუ შემდეგ უკლონისტ და არა უკლონისტ ბოლშევიკთა შორის დავა დაიწყო და შური ჩამოვარდა, ეს უფრო პიროვნულ-ჯგუფური კინკლაობის და ძალაუფლებისათვის ბრძოლის შედეგი იყო. ამ ბრძოლაში ისინი ეხლა ერთმანეთს ხოცავენ. მათ მოუვიდა ის, რასაც დიდი ხანია მათ უწინასწარმეტყველებდენ. ქართველი ხალხი მათ არც იგლოვებს და არც დაიტირებს.

მდივან-ტოროშელიძეს და სხვებთან ერთად დახვრიტეს აგრეთვე ნ. ქარცივაძე და ექიმი გოგი ელიავა. რა ქონდა ამ ორ უკანასკნელს საერთო ამ კომუნისტებთან და რას უნდა «შეედულებია ორგანიულათ» ისინი? ნ. ქარცივაძე უდიდესი პატრიოტი, ათეული წლების განმავლობაში საქართველოს თავისუფლებისათვის გულწრფელი და ენერგიული მებრძოლი, ქართველი ხალხის სრული ნდობით აღჭურვილი პოლიტიკური მოღვაწე იყო. მისთვის მიუღებელი იყვნენ უკლონისტი, თუ არა უკლონისტი ბოლშევიკი, ძალაუფლებისათვის მოკინკლავე, თავიანთ სამშობლოს მოღალატე ყველა ეს კომუნისტები.

ექიმი ელიავა—ჯერ კიდევ ახალგაზდა, ცნობილი და დიდი მომავლის მქონე მეცნიერი—იდგა ყოველივე პოლიტიკის გარეშე, იყო საყოველთაოთ საყვარელი და სიმპატიური პიროვნება. მის მიერ ვითომც «ბაქტერიების მზადება ქართველი ხალხის შესამუსრავათ» არის ბოლშევიკების ჩვეულებრივი ცინიკური ცილისწამება და მეტი არაფერი.

ბოლშევიკებმა ვერ შესძლეს საჯარო გასამართლების მოწყობა თფილისში. ბრალდებულნი მათი დავალებით არ ალაპარაკდენ. მაგრამ საჯარო გასამართლების კომედია სადმე საქართველოში უთუოდ უნდა გაემართათ, უამისოთ ქართველ ჩეკისტებს და მათ შეფ ბერიას მოსკოვის წყრომა და პანღური მოელოდათ. ამათაც ყოველივე ზომა იხმარეს თავიდან სტალინ-ეჟოვის რისხვა აეცილებიათ და საქართველოს პროვინციალურ ქალაქ სიღნაღში გლეხებს პროცესი მოუწყვეს.

მგზავსათ იმ პროცესებისა, რომელსაც ამ უკანასკნელ თვეებში ადგილი ქონდა უკრაინაში, ბელორუსიაში, ციმბირში და რუსეთის სხვა ადგილებში, სიღნაღის პროცესსაც უნდა «დაემტკიცებია». რომ დღევანდელი ყოველმხრივი მარცხი სასოფლო მეურნეობაში არა ცენტრის და ბოლშევიკური ხელისუფლების განუხორციელებელი და ყოვლათ უვარგისი გეგმების ბრალია, არამედ ამა თუ იმ პირების ღალატის და მავნებლური მოქმედებისა. ასეთი მოღალატენი და მავნებლები მოსკოვის ქართველ აგენტებმაც გამონახეს და მათ ბრალდებებათ წაუყენეს:

საქართველოში ფეოდალური წყობილების აღდგენა და კაპიტალიზმის რესტავრაცია, სასოფლო მეურნეობის ყოველივე დარგში საბოტაჟის და მავნებლობის მოწყობა, პარტიზანული რაზმების შედგენა, მოსალოდნელ ომის დროს ამ რაზმებით სარგებლობა და მათი შემწეობით ძალაუფლების ხელში ჩაგდება და სხვა.

ქართველ ჩეკისტებმა მათ მიერ დასახული ამოცანა კარგადაც შეასრულეს: ბრალდებულთ ყველა ბრალდებები თავიანთ თავზე აალებინეს და თავი დამნაშავეთ აცნობინეს. კიდევ მეტი, ჩვენშიდაც განიმეორეს ის უმზგავსო კომედია, რომელსაც ჩვეულებრივათ რუსეთში ხშირათ მიმართავენ: ბრალდებულნი არა თუ მათ წინაალმდეგ წაყენებულ ბრალდებებს მართლათ ცნობენ, არამედ დამცველებზედაც უარს ამბობენ და იმის მაგიერ რომ თვითონ დაიცვან თავიანთი თავი, მათ უკანასკნელ სიტყვებში თავიანთ თავს მორალურათ წარმოუდგენლათ იმათრახებენ და იმცირებენ, ყველაფერ ამისათვის კი სიცოცხლის შერჩენას თხოულობენ. მაგრამ დაპირებული სიცოცხლე მათ ჩეკისტებმა არ შეარჩინეს და სიღნაღში 7 კაცი დახვრიტეს. სამაგიეროთ ვიღაც მ. ისაკაძე—თავმჯდომარე სპეციალური სასამართლოსი, რომელმაც თფილისში დახურულ კარებში მდივან-ტოროშელიძეს, სიღნაღში კი ალავერდიშვილ-წითლიძეს და სხვებს ნაბრძანები დახვრეტა მიუსაჯა, «მთავრობის მეტათ მნიშვნელოვან ამოცანის სანიმუშოთ და თავგანწირულათ აღსრულებისათვის» მოსკოვმა «წითელი ვარსკვლავის» ორდენით დაასაჩუქრა.

საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე აგორებულ ტერორის ტალღა კიდევ ერთხელ მოედო საქართველოსაც. სტალინი ფრთხილობს რუსეთში უკვე ფეხმოკიდებულ და მძლავრ ნაციონალისტურ სულისკვეთებამ მას არ შესწამოს ქართველებისადმი ლმობიერება. და მართლაც მისი ბრძანებით და დირექტივებით ამ უკანასკნელ დროს განაახლეს სასტიკი ტერორი საქართველოში. ხეირი არ დააყარეს არც ქართველ ბოლშევიკების ძველ გვარდიას. ზოგი მათგანი უკვე დახვრიტეს, უმრავლესობა კი დაჭერილია. ცნობილ ქართველ ბოლშევიკებიდან ჯერჯერობით გადარჩა მიხა ცხაკაია, რომელსაც ქუჩებში ქვების სროლა დაუწყია და საიზოლაციოთ მოსკოვის საინვალიდო სახლში მოუთავსებიათ. ამ დროებით ფიზიკურათ გადარჩენილია აგრეთვე ფილიპე მახარაძე, რომელიც ამ უკანასკნელათ მის ყოფილ თანამოაზრე უკლონისტების თავებს მოითხოვდა. მაგრამ მორალურათ, იდეურათ დიდი ხანია ის უკვე მკვდარია; მუდამ ეხლა მუხლმოდრეკით და დიდის მოწიწებით სტალინის და ბერიას გენიოსობაზე ლოცულობს და რასაც უბრძანებენ, უსიტყვოთ იმას ასრულებს. ის ნამდვილი ცოცხალი ლეშია.

სტალინმა თავიდან მოიცილა თითქმის ყველა ძველი ქართველი ბოლშევიკებიც, რომელნიც მას ძლიერ კარგათ იცნობდენ, მის ავტორიტეტს არ ცნობდენ და მის პიროვნულ რეჟიმს აკრიტიკებდენ. საერთოდ, სტალინს არ უნდა ძველი მისი ამხანაგმეგობრებიდან ვინმე დარჩეს, რომელსაც შეეძლოს ისტორიას უამბოს დიქტატორის «საქმენი საგმირონი».

ბოლშევიკებმა ეხლა საქართველოშიდაც გადმოისროლეს ლოზუნგი—ახალგაზდობას გზა მიეცეს საპასუხისმგებლო თანამდებობისაკენ. მაგრამ სიღნაღში დახვრეტილთა უმრავლესობა (კობეშავიძე, წითლიძე, ალავერდიშვილი, სტეპანოვი) 28-35 წლის, უხნოვანესი მათ შორის (მახოშვილი) 42 წლისა იყო. ყველა ამ ახალგაზდებს სიღნაღის რაიონში დიდი საპასუხისმგებლო ადგილები ეჭირათ.

ამნაირათ, სტალინის პოლიტიკის და მისი პიროვნული დიქტატურის წინაალმდეგია, როგორც რუსეთში, ისე საქართველოშიდაც, ძველი და ახალი თაობა. ეხლა, როგორც ჩვეულებრივათ, პროტესტანტულათ განწყობილია, განსაკუთრებით, ახალგაზდობა, რომელსაც დახშული აქვს ყოველნაირი აზრის და მოქმედების თავისუფლება, რომლის ოჯახის წევრნი, ნაცნობნი და მეგობარნი ტანჯული და დევნილია. ამ საერთო უკმაყოფილებას გრძნობს და ხედავს სტალინი და ის სწორედ ამის შიშით არის შეპყრობილი. მას სასტიკათ ეშინია აგრეთვე საერთაშორისო მდგომარეობის, ომის შესაძლებლობის და ომის დროს მის და მისი რეჟიმის წინაალმდეგ ამ საერთო უკმაყოფილების ამოხეთქის. ამ მისი შიშის გამო არის, რომ ის თვითონ, როგორც რუსეთში, ისე საქართველოში სხვების დაშინების გზას დაადგა. რუსეთში ყველას დასაშინებლათ, ჯარში ოპოზიციონერობის ჩასაკლავათ მან გადაისროლა ბოლშევიკების ისეთი სანოვნიკების თავები, როგორიც იყვნენ ზინოვიევ-კამენევი და გამარნიკ-ტუხაჩევსკი. საქართველოში ბოლშევიკების რიგებში პანიკის გამოსაწვევათ მდივან-ტოროშელიძე-ოკუჯავა დაახვრეტინეს, მებრძოლ საქართველოს და ქართველი ინტელიგენციის დაშინება და წამოჩოქება კი ნ. ქარცივაძის და გოგი ელიავას დახვრეტით მოინდომეს.

ქართველ ერს ამ უკანასკნელ 17 წლის განმავლობაში ბევრი უბრძოლია, ბევრი გასაჭირიც უნახავს, ბევრი მისი საუკეთესო შვილები მსხვერპლათ მიუტანია, მაგრამ ის ამით არ დაშინებულა, არ მოღლილა და არ გატეხილა. ის ეხლაც ბრძოლას წინანდებური სიმტკიცით, სიმამაცით და იმედით განაგრძობს.

კ. გვარჯალაძე.

P. S. ეს წერილი უკვე აწყობილი იყო, როცა საქართველოდან მოვიდა ცნობა აჭარაში მოსკოვის ქართველ აგენტების მიერ მოწყობილ საჯარო პროცესის და ლორთქიფანიძე-სიგავას და სხვების დახვრეტის შესახებ. ეს სავსებით იმავე კომედიის გათამაშებაა, რომელსაც სიღნაღში ქონდა ადგილი. იგივე ბრალდებები და წაყენებულ ბრალდებებზე ძალით და მოტყუებით გამოგლეჯილი ბრალდებულთა იგივე პასუხები. პროცესის მიზანიც იგივეა: ცდა ხალხს თვალები აუხვიონ, რეჟიმის და ხელისუფლების დანაშაული და გაკოტრება დამალონ, ყოველნაირი მათი ბოროტება მხოლოთ კერძო პირთა საქმეთ დასახონ და მათ წინაალმდეგ აბობოქრებული სიძულვილი და უკმაყოფილება ტერორით ჩააქრონ და მოსპონ.

კ. გ.

* * *

პრეზიდენტი—სოციალისტი

(თომა მასარიკის გადაცვალება)

ამა წლის 14 სექტემბერს გადაიცვალა ჩეხოსლოვაკიის პირველი პრეზიდენტი განმათავისუფლებელი თომა მასარიკი, შეუსრულდა რა დაბადებიდგან 87 წელი. განსვენებული დამარხულ იქნა 21 სექტემბერს დაბა ლანში,—რამოდენიმე ათეული კილომეტრით დაშორებული სატახტო ქალაქ პრაღაზე. აქ მასარიკი ცხოვრობდა მუდმივათ მას შემდეგ რაც პრეზიდენტობისაგან გადადგა, აქვე ლანის სასაფლაოზე დამარხულ იქნა ჯერ კიდევ 14 წლის წინათ გადაცვალებული მეუღლე მასარიკის. ჩეხოსლოვაკიის პირველი პრეზიდენტის გადაცვალება გადაიქცა უდიდეს ეროვნულ მწუხარებათ და გლოვათ, დასაფლავებამ და გაცილებამ უკანასკნელ განსვენების ადგილამდის კი—მიიღო გრანდიოზული სამგლოვიარო მანიფესტაციის ხასიათი შინ, განსვენებულის სამშობლოში, და გამოიწვია დიდი გამოძახილი ყველგან უცხოეთში.

განსვენებული ჩეხოსლოვაკიის სახელმწიფოს პირველი მოქალაქის სიკვდილის გამო დაიწერა და იწერება ათასობით ნეკროლოგები, წერილები, სტატიები, დახასიათებანი სხვადასხვა ენებზე მთელ მსოფლიოში და ბევრი მათგანი ეკუთვნის კალამს დიდათ გამოჩენილ პირებისას. ყველა ესენი თანხმდებიან ერთში: განსვენებული მასარიკი იყო ჩვენი დროის უდიდესი და უკეთილშობილესი პიროვნებათ.

სხვა ადგილას ქართული ბეჭდვითი ორგანოსი ჩვენ ავუწერეთ მკითხველებს ზოგიერთი მომენტები და გავუზიარეთ შთაბეჭდილებები რისი მოწამეც ვიყავით, როცა მადლიერი ერი სამუდამოთ ეთხოვებოდა თავის შეუდარებელ ეროვნულ გმირს, პრეზიდენტ განმათავისუფლებელს.

მასარიკმა თავისი ხანგრძლივი, მეტად მდიდარ შინაარსიანი ცხოვრებით მიაღწია იმ უმაღლეს საფეხურს, რის მიღწევაც კი შეუძლია ადამიანს და პოლიტიკას. ალბად ძნელად მოიპოვება ისტორიაში პიროვნება, რომელიც ასე ძლიერ უყვარდეს მეგობრებს და ასეთი დიდი პატივისცემით ეპყრობოდენ მოწინაალმდეგენი, როგორც მასარიკს. მან გააკეთა თავისი ერისათვის ის, რის მაგალითი ჩვენ არ ვიცით და ასეთი დიდი წარმატებისათვის მას არ მიუღწევია სხვა ერის სიძულვილით ან დაჩაგვრის ფასით, სწერს განსვენებულის შესახებ დღეს უნიჭიერესი პუბლიცისტი ჩეხოსლოვაკელი გერმანელი. მართლაც: ღარიბი ოჯახიდგან გამოსული მასარიკი, რომლის მამა მსახურობდა მეეტლეთ ავსტრიის მეფის მამულში, თითქმის ყმის მდგომარეობაში, გაგერმანელობის გზაზე იყო დამდგარი (დაიბადა მასარიკი 1850 წ.). სახარატოს სახელოსნოდგან ახალგაზდა, ნიჭიერი, მუყაითი და თავდადებული შრომის უნარით დაჯილდოებული მასარიკი გაივლის გზას, რომელიც გადააჭარბებს ყოველნაირ ფანტაზიას. მუშა-მჭედელი ხდება მსოფლიო მნიშვნელობის მეცნიერი, თავისი ერის მასწავლებელი, წინასწარმეტყველი ბიბლიური სიდიადის, ერის განმათავისუფლებელი, მეთაური სახელმწიფოსი, რამოდენიმე ასეული წლეების შემდეგ რომ დაუბრუნდა თავის თავს. ამ გრძელ გზაზე—სამჭედლოდგან პრეზიდენტის სავარძლამდეს, არის დაუღალავი, სინდისიერი შრომა და მოღვაწეობა, მთელი რიგი ათეული წლეების, შრომა, რომელსაც ყოველთვის ქონდა ერთი და იგივე მიზანი, გამოდიოდა მასარიკი პროფესორის როლში უნივერსიტეტში თუ მეცნიერის კაბინეტში, ჟურნალისტის თუ დეპუტატის, პოლიტიკოსის თუ ლეგიის მეთაურის უცხოეთში და ბოლოს როცა ეს პატრიარქი დაბინავებულ იქნა ჩეხის მეფეთა ყოფილ სასახლეში, როგორც პრეზიდენტი, საიდგანაც ის განაგებდა განახლებულ სახელმწიფოს 17 წლის განმავლობაში და შექმნა კიდევაც კეთილმოწყობილი და მკვიდრი ღუმანიტარული დემოკრატია.

მასარიკი არჩეულ იქნა პრეზიდენტათ პირველათ 1918 წლის 14 დეკემბერს რევოლიუციონური ეროვნული ყრილობის მიერ, როცა ის კიდევ უცხოეთში იმყოფებოდა, საიდანაც დაბრუნდა სამშობლოში იმავე წლის 21 დეკემბერს; უცხოეთში მან გაატარა ემიგრანტობა მსოფლიო ომის დროს, აწარმოებდა რა ეგრედ წოდებულ საზღვარ გარეთელ აქციას ავსტრო-უნგრეთის წინაალმდეგ, მოიარა 65-70 წლის მოხუცმა მთელი ევროპა, რუსეთი და ამერიკა. ხალხი მას შეხვდა დიდი აღფრთოვანებით, სიხარულით, გულწრფელი მადლობით და განუსაზღვრელი იმედით. უწოდა მას განმათავისუფლებელი, რაც ოფიციალურად მიღებულ იქნა დღიდგან მასარიკის გადადგომისა პრეზიდენტობისაგან. მასარიკი არჩეულ იყო პრეზიდენტათ ოთხჯერ. უკანასკნელად კი 1934 წ.; 1935 წ. დეკემბერში მან უარი განაცხადა ამ თანამდებობაზე ავათმყოფობის გამო და ურჩია სამშობლოს მესვეურთ მის ადგილზე აირჩიონ ედვარდ ბენეში, სურვილი, რომელიც მიღებულ იქნა სავალდებულოთ კანონმდებელი ორგანოების მიერ.

გასული საუკუნის მე-80 წლებში, ვენის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის დოქტორი მასარიკი იჭერს პროფესორის ადგილს პრაღის უნივერსიტეტში, რომელსაც იმ ხანებში ქონდა უდიდესი მნიშვნელობა ერის გამოღვიძების და წინწაწევის საქმეში. ახალგაზდა პროფესორი იწვევს მთელ ახალ თაობას იდეიური ბრძოლისაკენ ძველი კერპების წინაალმდეგ ბრწყინვალე წარსული დროის რომანტიზმით რომ ცხოვრობდა. ეს ოფიციალური პატრიოტიზმი ილაშქრებს მასარიკის წინაალდეგ, აცხადებს მას ერის მოღალატეთ და ვენის პოლიტიკის აგენტათ. მასარიკს ემუქრებიან სიკვდილითაც კი. იდეიური, ახალგაზდა მეცნიერის და მოღვაწის შეუდრეკელი რევოლიუციონური სული იარაღს არ ყრის, თანდათან იკრებს მის გარშემო ბრწყინვალე ინტელიგენტურ, ლიტერატურულ წრეებს. მასარიკი ხდება ერთ უდიდეს პიროვნებათ, რომელიც ახდენს გავლენას იმ დროინდელი ცხოვრების ყოველივე სფეროში. ის აშკარათ და გულწრფელად დგება მუშათა კლასის მხარეზე, იწვევს ინტელიგენციაში თანაგრძნობას სოციალური საკითხებისადმი. მე-90 წლ. სწერს შესანიშნავ შრომას «სოციალური საკითხი». «ჩეხიის საკითხი ეს არის სოციალური საკითხი» აცხადებს ის. გამოდის მუშათა მიტინგებზე, იცავს მოთხოვნილებებს საყოველთაო საარჩევნო უფლების შემოღებისათვის, და სხ.; ხდება მრჩეველი მუშათა მეთაურების, ეხმარება მათ მუშათა აკადემიის დაარსებაში; სოც.-დემ. პარტიის ცენტრალური ორგანო «პრავო ლიდუ»-ს უყრის საფუძველს მისი პირველი უხვი შემოწირულებით; ებრძვის სასტიკათ ნაციონალიზმს, რომელიც მუშათა კლასს აცხადებს ეროვნების გარეშე და ასე. ერთი სიტყვით, მასარიკი თავიდგანვე უკანასკნელ დღემდის იყო დიდი მეგობარი, ერთგული და თანამშრომელი ყველა მშრომელთა; შეუდარებელი მრჩეველი და მასწავლებელი დემოკრატიულ აქტიურ პოლიტიკის წარმოებაში, არ ყოფილა შემთხვევა დაწყებული მე 90 წლიდგან, რომ მასარიკს დაეტოებიოს უყურადღებოდ რაიმე მოვლენა მუშათა კლასის ცხოვრებაში და არ დახმარებოდეს მას, რითაც კი საჭირო იყო.

მასარიკი არ იყო ოფიციალურათ პრეზიდენტობის დროს არც ერთ პოლიტიკურ პარტიაში; ომის წინ კი ის იყო დამაარსებელი და მეთაური ეგრედ წოდებული პროგრესიული ანუ რეალისტური პარტიის, რომლის წევრები ომის დროს იყვნენ მასარიკის მარჯვენა ხელი სამშობლოში. თავმოყრილი მაფიაში, ქონდათ მჭიდრო, არალეგალური კავშირი ეროვნული განმათავისუფლებელი ბრძოლის მეთაურთან, რაც ასე აუცილებელი და საჭირო იყო შექმნილი კონიუნქტურის ბედნიერათ დაბოლოებისათვის. დამოუკიდებელი სახელმწიფოს გამოცხადების შემდეგ ეს წევრები დარიგდენ სიმპატიის მიხედვით სხვადასხვა არსებულ პარტიებში და დაიჭირეს საპასუხისმგებლო ფუნქციები მართველობის აპარატში, დარჩნენ რა მასარიკის საიმედო თანამშრომელნი. თვითონ მასარიკისთვის, როგორც მეცნიერულად მოაზროვნე პოლიტიკოსისთვის, ყველაზე უფრო ახლო იყო სოციალდემოკრატიული პარტია, რომელსაც ის არჩევნებში, აძლევდა ხმას პირველი მოქალაქის როლში და ეს საიდუმლოებას არ წარმოადგენდა.

აქვე არ შეიძლება არ მოვიხსენიოთ ერთი ფაქტორი მასარიკის ცხოვრებაში. ეს იყო მისი კეთილშობილი და დიდი ადამიანური ბუნებით დაჯილდოებული მისი მეუღლე, ამერიკელი ქალი, შარლოტა გარრიგი, რის გამო მასარიკმა მიიღო დამატება მისი პირვანდელი გვარის,—ტომაშ გარრიგ მასარიკი. ეს ამერიკელი მანდილოსანი გახდა მაგალითად იმ დროინდელი ჩეხის ქალებისთვის, როგორც პატრიოტობაში, ისე სხვა ათასგვარ სათნოებაში. შეისწავლა რა სრულიად ჩეხური ენა, ლიტერატურა და ისტორია, გახდა დაუფასებელი თანამშრომელი თავისი მეუღლის. თავიდგანვე სიკვდილამდის იყო წევრი სოც.-დემოკ. პარტიის და დიდ მონაწილეობას იღებდა ქალთა მოძრაობაში. მისი საფლავიც ამის გამო გახდა თაყვანისცემის ადგილად ქალთა ფართო მასებისთვის.

ცნობილია მასარიკის დახასიათება და დაფასება რუსეთის კომუნიზმის. ის პრეზიდენტობის პირველ წლებში ეწეოდა დიდ პროპაგანდას მუშათა კრებებზე, რათა აეცილებია მათთვის ბოლშევიზმის დამღუპველი გავლენა. არ გვჭირია მოვიყვანოთ აქ მისი სიტყვები ვრცლად, ერთდაიმავე დროს, როცა ნ. ჟორდანია სწერდა თავის ბოლშევიზმს, მასარიკი თავის სამშობლოში დამოუკიდებლად ამისა მიმართავდა მუშებს: ბოლშევიზმს არაფერი საერთო არ აქვს მარქსიზმთან, ის არის ნაყოფი რუსეთის პრიმიტიული, ჩამორჩენილი, უკულტურო ცხოვრების, ნუ მიატოვებთ ძველ გზას, გაყევით ნდობით თქვენ სოციალდემოკრატიულ ბელადებს, მოსკოვისგან შემოტანილი იდეია გახდება თქვენთვის საბედისწერო და დამღუპველიო. მას არაერთხელ განუცხადებია, რომ ის არის სოციალისტი, არ ღებულობს მხოლოდ მარქსის ზოგიერთ დებულებებს.

ბუნებრივია, რომ მასარიკის გარშემო ეროვნული გლოვის დროს ყველაზე მეტად გამოაშკარავდა სიყვარული და პატივისცემა განსვენებულისადმი მშრომელთა ფართო მასების მიერ, განსაკუთრებით სოციალისტური პარტიების. მართალი იყო კარლ კაუცკი როცა სანეკროლოგო წერილში უწოდა მასარიკს უდიდესი და უბრწყინვალესი დემოკრატი ჩვენი დროის, საიმედო გამკაფველი გზის სოციალიზმისაკენ.

ჩვენ არსად შევხვედრივართ მასარიკის ამა თუ იმ აზრს საქართველოს შესახებ; ერთ ადგილას კი, თავის ორტომიან დიდ შრომაში «რუსეთი და ევროპა», აკრავს რა სამარცხვინო ბოძზე მეფის რუსეთის რეჟიმს, ამბობს: მაგონდება წერილები, რომელსაც სევასტოპოლის ციხიდგან აქვეყნებდა ლომთათიძე, ვურჩევ მკითხველს გადაიკითხოს ეს, უბრალო აღწერა იმისი რაც ნახა და განიცადა ავტორმა მოქმედებს უფრო ძლიერათ და წარმტაცათ ვინემ ანდრეევის «მოთხრობა შვიდი ჩამოხრჩობილის შესახებ»-ო. მასარიკი იყო მოსარჩლე და მებრძოლი პიროვნების, ერის და ხალხის თავისუფლებისა. ყველაფერი ეს შეადგენს დაუფასებელ სიმდიდრეს საერთაშორისო ღირებულების სალაროში, სადაც წილი ჩვენც გვაქვს და ამიტომ მასარიკს გაყვება ქართველი ხალხის მადლობაც და ეს მით უფრო, რომ ჩვენი სამშობლოს ტრაღედიის ხანაში სხვადასხვა დროს ასამდის გადმოხვეწილმა ქართველმა იპოვა პოლიტიკური თავშესაფარი მასარიკის სამშობლოში. თავიდგანვე ამ სლავიანურ, რუსოფილურ ქვეყანაში, მასარიკის სურვილის თანახმათ ქართველი ემიგრაცია მოეწყო თავის ეროვნულ ორგანიზაციაში სრულიად დამოუკიდებლად განსაზღვრული უფლება-მოვალეობით თანახმად წესდებისა, მოეწყო ის თავის პარტიულ ჯგუფებში, როგორც ნაწილი სამშობლოში არსებული პარტიების თავისუფლების დროს; მას შეძლება მიეცა და აქვს დღემდის მიზანშეწონილების მიხედვით გამოვიდეს საჯაროთ სამშობლოს იდეების პროპაგანდისთვის და ამან შესაძლებელი გახადა სრულიად უცნობი ერი, საქართველო, წარედგინა და გაეცნო მთელ რიგ პასუხისმგებელ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ წრეებისთვის. ჩეხოსლავაკიაში ქართველ ემიგრაციის ახალგაზდობას საშუალება მიეცა უმაღლესი ცოდნის მიღების რესპუბლიკის ხარჯზე, მსურველს განათლების შევსება და ყველას საერთოდ არსებობის საშვალება. ბუნებრივია პასუხისმგებელი ქართველი ემიგრაცია გამოაშკარავებდა მის პატივისცემას და დაუვიწყარ ხსოვნას ასეთი მოპყრობისათვის მისი მეორე სამშობლოს პირველ პრეზიდენტისადმი.

გარდაიცვალა რა თომა მასარიკი, ქართველ ემიგრანტთა საზოგადოების გამგეობამ მიმართა სამგლოვიარო წერილით მასარიკის შვილს (ელჩია ინგლისში) და რესპუბლიკის პრეზიდენტ ედუარდ ბენეშს. საზ-ს თავმჯდომარე ლომთათიძე გამოცხადდა სასახლეში და ხელი მოაწერა სამგლოვიარო ფურცელზე, ინახულა პრეზიდენტ ბენეშის პირადი მდივანი, გადასცა სამძიმარი მადლიერი ქართველი ემიგრაციის და კერძოთ საქართვ. ყოფილ პრეზიდენტ ნ. ჟორდანიასი, მან ამავე ემიგრაციის სახელით დასდო გვირგვინი შესაფერი წარწერით განსვენებულის კუბოზე. პრაღის გაზეთ «პრავო ლიდუ»-ში გამოცხადდა ლ-ძის წერილი, რომელშიც ის აცნობებს ჩეხოსლოვ. სოც.-დემ. პარტიას რომ ამ საერთო ეროვნულ გლოვის ჟამს ყველა ქართველი ამხანაგები და მათი თანამგრძნობნი, სადაც არ უნდა იყვნენ ისინი, თქვენთან ერთად მოწიწებით თავს იხრიან დიდი განსვენებულის ხსოვნის წინაშე.

გაზეთ «პრ. ლიდუ»-ში გამოცხადდა ნ. ჟორდანიას და კ. გვარჯალაძის სამძიმრის წერილი სენატის თავმჯდომარის სახელზე წამებული საქართველოს სახელით მთელი ჩეხოსლოვაკიის დემოკრატიისადმი.

ემ. ლ—ძე.

* * *

ზ ო გ ი რ ა მ

«ბრ. ხმა»-ს 73 №-ში ჩვენ გავაცანით მკითხველს «კავკაზი»-ს ბატონ-პატრონის ბამატის მუქარა: თუ გინდათ ოსმალეთი თქვენი მეგობარი გახდეს—კრინტი არ უნდა დაძრათ იმ ოლქების შესახებ, რომელიც კომუნისტებმა საქართველო-სომხეთს ჩამოსჭრეს და მას მიართვესო. ამითაც არ დაკმაყოფილდა და ზედ ბათუმის დამატებაც მოითხოვა.

ჩვენ ეს არ გაგვკვირებია, რადგან ვიცით ვინაა ბამატი და რას ემსახურება ის. ამიტომ ვსწერდით—ვნახოთ როგორ შეხვდებიან ამას მის გაზეთში მომუშავე ორიოდე გზა-აბნეული ქართველი-თქო. ახლა ესეც ვიცით. იმავე ბამატის გაზეთში დაბეჭდილია მისი ორი მთავარი თანამშრომელი—ამირეჯიბ-ავალიშვილის წერილები ამ საკითხზე. ამირეჯიბის შესახებ აღარას ვიტყვით, რადგან ამ არალთარალეს პორტრეტი ამ ჟამად სავსებით ასახულია.

სულ სხვაა ბ. ზ. ავალიშვილი. ბევრს უკვირს როგორ მოხდა რომ ის გვერდში ამოუდგა ბამატს და ის მეთაურად გაიხადა. თქმა არ უნდა, ეროვნული თავმოყვარეობისათვის მეტად საწყენია, როცა ქართველი პროფესორი, მცოდნე და განსწავლული პირი ხდება ყოფილი მოხელეს მარჯვენა ხელი და თავის ცოდნას არ ზოგავს მას ანტი-ქართული მუშაობა გაუადვილოს და მის განაღდებაში ხელი შეუწყოს!

მარა ეს გაუკვირდება იმას, ვინც ბ. ავალიშვილს არ იცნობს. ბ. ავალიშვილი მთელი თავის სიცოცხლე რუსის სამსახურში იყო, თავის ქვეყანასთან მას მხოლოდ წარმოშობა აკავშირებდა. დაბრუნდა რუსეთიდგან 1918 წ., როცა იქ ანარქია გამეფდა და ჩამოსვლისათანავე ის საქ. მთავრობამ თანამშრომლად მიიწვია ფრიად რთულ პოლიტიკურ საქმეებში. იყო წევრი სხვადასხვა დელეგაციებისა და კონფერენციებისა ჯერ ოსმალეთთან, ხოლო შემდეგ უცხოეთში და მაშასადამე, სხვებთან ერთად პასუხისმგებელიც ამ მუშაობაში. ეს პასუხისმგებლობა კი მან ასახა იმ პამფლეტში, რომელიც დაიბეჭდა რუსულად და რომელიც ასე სიამოვნებით გადათარგმნეს და გამოსცეს ქართველმა კომუნისტებმა ელიავას წინასიტყვაობით.

რა მოეწონა კომუნისტებს ამ წიგნში? ის რომ აქ მოთხრობილი ამბები დიდ მასალას აძლევდა მათ საქართველოს კანონიერი მთავრობის საწინაალმდეგო აგიტაციისათვის. ამ მხრით იყო მათთვის ეს წიგნი «საყურადღებო და საინტერესო» და კიდევაც ფართეთ გამოიყენეს. ასე სასახელოთ დაასრულა ბ. ზ. ავალიშვილმა თავის სამი წლის მუშაობა საქართველოს დელეგაციაში.

ამ წიგნის წინასიტყვაობაში (გვ. 8) ბ. ავალიშვილი ხაზგასმით აცხადებს—«არავინ არ უნდა ჩაებღაუჭოს წარსულს»-ო. ცხადია, ეს წარსული მისთვის აღარ არსებობს, ის არ არის მასთან დაკავშირებული, თავისუფალია მისი გავლენისაგან და რა გასაკვირია თუ ის ასე ადვილად ურიგდება ჩვენი ქვეყნის ნაწილების დაჩუქება-მითვისებას. ახლა გასაგებია ბევრი რამ მისი მოღვაწეობიდან სან-რემოში. ის ლოღიკაშია, როცა სწერს რომ ეს ნაწილები «დღეს არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიისათვის» არიან საინტერესონი, მით უფრო რომ ამ ნაწილების ოსმალეთზე გადაცემით ქართველები არც ისე შეწუხებულანო და სხ. აქ ბ. პროფესორი აშკარა ტყუილს ამბობს. მან უნდა იცოდეს რომ იმავე წელში საქართველოს კანონიერმა წარმომადგენლობამ აქ უცხოეთში სხვებთან ერთად უარჰყო ეს ხელშეკრულება და მის წინაალმდეგ პროტესტი განაცხადა. იქ საქართველოში გამოვიდა მკაცრი ფურცელი და როცა ჩვენი ქვეყნის ჯალათი ორჯონიკიძე, სახაზინო თეატრში, ამის შესახებ მოხსენებას აკეთებდა—ეს ფურცლები ბლომათ გადმოყარეს იარუსებიდან, რის გამო არა ერთი და ორი დაიჭირეს და ცივ ქვეყნებში გაგზავნეს. ყოველივე ამის შემდეგ ბ. ავალიშვილი აჯერებს ოსმალებს და მის აგენტებს—ქართველებს ამის გამო თავი არ შეუწუხებიათო, ე. ი. უადვილებს მითვისება-მისაკუთრებას და იმდენად კადნიერდება რომ სურს დაგვაჯეროს—ამით ჩვენს ქვეყანას ვემსახურებითო!

ქართველებმა დიახაც რომ შეიწუხეს თავი და ძალიანაც შეიწუხეს. მარა მათი შეწუხება აბა რათ ეპიტნავებათ «კავკაზი»-ს ამ გზა-აბნეულ თანამშრომლებს! ისინი სხვებისთვის უფრო იწუხებენ თავს, ვიდრე თავის ქვეყნისთვის, მარა დადგება დრო განკითხვისა. დაჰკრავს საათი...

⁂

თუ ბ. ავალიშვილი «არ ებღაუჭება წარსულს», სამაგიეროდ, ბ. ალ. ასათიანი არამც თუ ებღაუჭება, სავსებით ითვისებს და ისაკუთრებს მას. «სამშობ.» მე-21—22 ნომერში ის არწმუნებს თავის მკითხველებს, რომ რაც გაკეთდა ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის დროს—ეს ყველაფერი ჩვენი პარტიის საქმე იყოო. ამ თავის ქებაზე, რასაკვირველია, არას ვიტყოდით, რომ გზადაგზა ჩვენ თავზე კაკალს არ გვამტვრევდეს. ის ერთხელ კიდევ იმეორებს იმ ყალბ აზრს, რომ «ძალაუფლება ჩვენში ჩაბარდა არა ეროვნულ და სახელმწიფოებრივ ძალებს», არამედ

«რუსეთის რევ. მოძრაობის ანარეკლს» და სხ. როგორც ვიცით ძალაუფლება ჩვენში ჩაბარდა სოც.-დემოკრატიას, რომელსაც მიჰყვებოდა ქართველი ხალხის 90 პროც. და თუ ხალხის ასეთი უმრავლესობა აღარ ჩაითვლება «ეროვნულ და სახელმწიფოებრივ» ძალად, საინტერესოა ვიცოდეთ ვიღაა ამ იდეიის მატარებელი? ალბად ის წრეები, რომლებიც მუდამ ანტიხალხური სულისკვეთებით იყვნენ გამსჭვალული და რომლებიც სწორედ ამისთვის ასე სასტიკად გარიყა გამოღვიძებულმა ქართველმა ხალხმა და მათ სამოქმედო ასპარეზი დაუხშო. ბ. ასათიანი სწორედ ასეთ უმცირესობაში იყო, მარა ეს არ უშლის ხელს განაცხადოს—«ეროვ.-დემოკ. პარტიამ მრავალი საერობო და საქალაქო ერთეულებში უპირატესი და თანასწორი ადგილი დაიკავა» ო. რამდენჯერმე მოხდა ჩვენში საყოველთაო არჩევნები, მარა არც ერთხელ, არამც თუ «მრავალ», ერთ ადგილასაც კი არ «დაუკავებიათ მათ უპირატესი და თანასწორი ადგილი». რა ორგანიზაციები, რა კოოპერატივები, რა კავშირები, რა ბანკები თურმე მათ არ შეუქმნიათ! ჟურნალ გაზეთებიც კი თურმე იმაზე მეტი ქონდათ, რაც ყველა დანარჩენ პარტიებს ერთად! ყველა სახელმწიფო საკითხებიც მხოლოდ მათ ჰქონიათ «საფუძვლიანად დამუშავებული»! «აგრარული და შრომის საკითხები, მხოლოდ ამ მიმართულებას აქვს შესწავლილი და მათი მოგვარების რეალური შესაძლებლობაც ნათლად გამორკვეული». ყოველივე ამის შემდეგ მაინც დარჩენიათ დრო მოეწყოთ ორი შეთქმულობა—ერთი მცხეთაში, სადაც «დაუდგენიათ ივერიის ეკლესიის დამოუკიდებლობა», მეორე თავად-აზნაურობის საშვალებით ეროვნულ საბჭოს შესაქმნელად. მას დავიწყებია რომ თავად აზნაურობის ამ დადგენილებამდის უკვე არსებობდა ინტერპარტიული საბჭო და თავად-აზნაურობა სწორედ ამ საბჭოს მიმართავს თავის დადგენილებაში. მას ისიც დავიწყებია რომ საქართველოს პირველი მთავრობა იყო კოალიციური, მასში შედიოდა ყველა პარტიის წარმომადგენელი, მათ შორის, გ. ჟურული, როგორც ერ.-დემოკრატი.

თუ ბ. ასათიანს დაუჯერებთ, მართველმა პარტიამ შინ ხომ ვერაფერი მოაწყო,—«მეზობლებთანაც კი ვერ დაამყარა ნორმალური მდგომარეობა», მარა, საბედნიეროთ, მდგომარეობა ისევ მის პარტიას უხსნია და თუმცა სომხებთან საქმე გაძნელებულა, მარა «1921 წ. დამდეგს მიაღწია მასთან სრულ შეთანხმებას»-ო და სხ. თქვენ უეჭველად ფიქრობთ რომ ბ. ასათიანი ხუმრობს!

ბ. ასათიანის წერილში იმდენი გაუგებრობა, იმდენი უსწორო და არეული ცნობებია, რომ ყველა მათი აღნიშნვა ძალიან შორს წაგვიყვანდა, ვიტყვით მხოლოდ რომ რაც ჩვენში მოხდა—ყოველივე ის ისე მტკიცეთაა აღნიშნული ჩვენი ქვეყნის ანალებში, რომ მისი შეცვლა თუ გადაკეთება, ყოველივე ცდას აღემატება.

თუ გუშინდელ ამბებს, რომლის მონაწილენი და მოწამენი ჩვენ ვიყავით ასე ეპყრობა ბ. ალ. ასათიანი, რა გასაკვირია, რომ ვინმე უგრეხელიძე იმავე ნომერში დიდი რიხით სწერდეს: «ჩვენი პარტია შეიჭრა გურიაში და ორგანიზაციების ქსელით მოჰფინა» ო და რომ ამას სპეციფიური ხასიათი მისცეს—უმატებს: «ლანჩხუთის ჩვენი ორგანიზაციის 7 წევრში, ხუთი ჟორდანია იყო»-ო.

გურია მოფენილი ნაც.-დემ. ორგანიზაციებით! ლანჩხუთის კომიტეტში 7 წევრიდან ერთბაშად 5 ჟორდანია! სურათი მართლაც რომ წარმტაცია! მარა სწორედ ამაზე იტყვიან:

მელას რაც აგონდებოდა—ის ესიზმრებოდაო.

გრ. ურატაძე.

უკანასკნელი დასაყრდენები

საბჭოთა საზოგადოების განცხრილვა და «ხალხის მტერთა» აღმოჩენა შეუნელებელი ტემპით გრძელდება. კომუნისტური ახალგაზდობა მყარი დასაყდენი დიქტატურის ეჭვის ქვეშაა დაყენებული. ის დაპირისპირებია პარტიას და მისი დირექტივების შესრულების მაგიერ ხულიგნობისა და ლოთობისთვის მოუკიდია ხელი. თავი მიუნებებია ლენინ-სტალინის მოძღვრების შესწავლა-შეთვისებისთვის და პირადი უკეთეს ცხოვრების ძებნაში ატარებს თავის დროს. მას დაუკარგავს ხალისი და ინტერესი «სოციალისტურ-კოლექტიურ აღმშენებლობის» მიმართ. აი ეს ალსარება გაკეთებულ იქნა «კომსომოლის» უკანასკნელ ცენტრალურ კომიტეტის პლენუმზე, რომელსაც ეძლევა უაღრესი მნიშვნელობა თუ მხედველობაში მივიღებთ ძველი ბოლშევიკური გვარდიის ამოწყვეტას, მის საზოგადოებრივ ასპარეზიდან გაქრობას, დიქტატურის მიერ ახალგაზდობაზე სრულ იმედის დამყარებას. პლენუმმა, ახალი თაობის მორალური დაკნინების მიზეზი, როგორც მოსალოდნელი იყო ტროცკისტების და ყველა რჯულის რეაქციონერების კონტრ-რევოლიუციონურ დეზორგანიზატორულ მუშაობას გადააბრალა.

საკმარისია ოდნავ გადახედვა გასულ წელთა ზოგიერთ მნიშვნელოვან მოვლენების, თუნდ თვითკრიტიკის გზით ძუნწ ცნობათა შეგორება და შეფასება, რომ საბჭოთა ახალგაზდობის სულიერი ვითარების ძირი აღმოჩენილ იქნას. «ნეპის» გაუქმებიდან საბჭოთა ახალგაზდობა რომანტიული მისწრაფებით ჩაება ხუთწლიან გეგმისგან დასახულ საამშენებლო მუშაობაში. მისთვის გაუგებარი იყო წარსულ ეპოქათა პოლიტიკურ-სოციალური ურთიერთობანი, ის სრულიად მოწყვეტილი და გაუცნობელი იყო ევროპის ქვეყნების საზოგადოებრივ მოძრაობის მიმდინარეობას. ამათ მიმართ სიძულვილის ნიადაგზე აღზდილი რა გასაკვირალია თუ უცებ ის შეიპყრო «ამერიკა-ევროპის» გასწრების ფსიხოზმა. უკლასო, თანასწორ საზოგადოების დაარსების სურვილმა, საერთო ბედნიერების დამყარებამ. ყოველდღიურმა პროპაგანდამ მას თავბრუ დაუსხა, ახალგაზდური გული აუტოკა, გენერალური ხაზით სიარული, გეგმის განხორციელება აღთქმულ ქვეყნათ დაესახა. ამ ნიადაგზე ხელისუფლებამ შესძლო მისტიური გაქანება, დინამიური მისწრაფება შეექმნა მათში. ახალგაზდობამ უკრიტიკოთ მიიღო ყველა დაპირებანი. სიმხნევით გადაჰქონდათ სიმშილი, გაჭირვებანი. სოციალიზმის დამყარების შემდეგ ყველა ეს ცხოვრების უკუღმართობანი გაქრებოდენ. ქალაქს აყვა სოფელიც, თუმცა გლეხობამ «კოლხოზ-სოვხოზები»-ს დანერგვას მტრულად შეხვდა, ახალგაზდობა მაინც გაიტაცა ტრაქტორ მანქანების შემოღებამ. ტრაქტორისტობა სანატრელი ხელობა გახდა. მაშასადამე აშკარა ხდება თუ როგორი დემაგოგიური ოინებითა და ოსტატობით ხელისუფლებამ მართლაც დაიპყრო ახალგაზდობა. ყველას ახსოვს მისი ტრაბახი მასიური გმირობის, თავდავიწყების, გიგანტიური ნაბიჯით ინდუსტრიალიზაციის ჩატარების შესახებ. მაგრამ ყველა იმედები დაიმსხვრა. მართალია დიდი არხები გაყვანილ იქნა, მანქანებიც შეიძლება უხვათ გაკეთდა, ამით დიქტატურის მტაცებლური ეკონომიური პოლიტიკა არ გამოცვლილა. საბჭოთა ტეხნიკამ არა თუ გაუსწრო ევროპა-ამერიკას, ვერც კი დაეწია მას. ნაწარმოების თვითღირებულება ერთიორად გაიზარდა. ცხოვრების პირობები გაუარესდა. ხუთწლიანი გეგმის გაკოტრება აღიარებულ იქნა თვით საბჭოთა პრესის მიერ. საბჭოთა ახალგაზდობის წრიდან დაწინაურდენ ათეულები, გინდ ასეულები, მოექცენ პრივილეგიურ პირობებში, მაგრამ მილიონები მშიერნი რიყეზე დარჩენ. მათთვის აშკარა შეიქნა მოტყუილება, უკლასო საზოგადოების დაფუძნების მაგიერ სოციალური დაყოფა. ხალხის ხარჯზე მცირერიცხოვან განებივრებულ კასტების წარმოშობა. საამურ ცხოვრებაზე ყოველდღე საბჭოთა პრესის ყვირილი ანერვიულებს, აღიზიანებს მას. შეუცნობელ, ჩამოუყალიბებელ ოპოზიციონურ განწყობილებაში ითრევს. ამ ისტორიულათ წარმოშობილს ტალღას არ ყავს მეთაური. არ აქვს პოლიტიკური ელფერი. ნაწილს ანადგურებს ხელისუფლება. ნაწილს იპყრობს სულიერი დეპრესია, შეიძლება მართლაც ხულიგანობასა და ლოთობაში ატარებს თავის დროს. უკანასკნელთა გაწმენდა სწორეთ ეხლა მიმდინარეობს. პლენუმის მიერ ხელმძღვანელ ბიუროების და ათასობით რაიონულ მდივნების დაფერთხვა, დიქტატურის მიერ ხელის ჩაქნევაა ამ თაობაზე. სანამ შეიძლებოდა მათი ფიზიკური ძალის გამოყენება დიქტატურა თავზე ხელს უსვამდა, როცა ამ მოტყუებულმა ახალგაზდობამ საკვები მოითხოვა, ან იმედ-დაკარგულმა ყველაფერზე ხელი ჩაიქნია, დიქტატურა მიყვა მის გადაყრას, რომ ამით მომტანო თაობას გზა გაუხსნას. 18-20 წლის ნორჩი თაობა ავსებს მოძულებულთა რიგებს, იწყება ახალი ტრაღედია; მათი ნდობის დასაპყრობათ არსებობს ახალი სამოთხე, ახალი მისაღწევი მიზანი, ახალი მისტიკა. ესაა სტალინის კონსტიტუცია. ის მორიგი იარაღია ახლების ასამოქმედებლათ. დიქტატურის ბოსელში შერეკილი ეს მეორე ნორჩი თაობა სრულიად მოკლებულია იდეურ მისწრაფებას, მორალურ საზღვრებს, ადამიანის სიძულვილისა და მუდმივი შიშის სფეროში აღზდილი ის წარბსაც არ იხრის «მამების» გაჟლეტაზე, მათი ახალი ფსიხიკა ურიგდება კაციჭამიობას. ყველა ხელისშემშლელნი უნდა აღიგავოს დედა-მიწის პირიდან, რომ ახალი მიზანი განხორციელდეს, ბედნიერება დამყარდეს კონსტიტუციის განხორციელებით. ვისაც დღეს დიქტატურა თავიდან იშორებს, ყველა ისინი კონტრ-რევოლიუციონერებია, ამ კონსტიტუციის გატარების ხელის შემშლელია. ასე სწამს ამ ახალგაზდობას, რომელიც იკავებს უამრავ საპასუხისმგებლო ადგილებს. ეს რწმენა გაგრძელდება მანამ, სანამ გამაბედნიერებელი კონსტიტუცია კიდევ უფრო მაგრათ არ მოუჭერს მათ მუხრუჭებს და სრულ მონებათ არ გადააქცევს.

ირ. ხარიშვილი.

ანდრე ჟიდი და ვილლი შლამი

I.

ანდრე ჟიდი განაგრძობს თავის მხილებებს საბჭოთა რეჟიმზე. მისი წიგნი «რუსეთიდან დაბრუნება» ბომბივით გასკდა საბჭოების მეგობართა წრეში, მაგრამ ამ უკანასკნელთ ავტორმა კიდევ ერთი საჩუქარი მიართვა «შესწორებების» სახელწოდებით, სადაც ის უპასუხებს რა თავის ფანატიკოს ოპონენტებს, ჩვეულებრივი სიმარტივით იძლევა ახალ საბუთებს საბჭოთა სიცრუის და ტრაღიკული კრახის სინათლეზე გამოსატანად.

⁂

რამდენად საოცარი იყო ამ თავისუფლების მოყვარულ მწერლის მიერ ბოლშევიკურ ტირანიის თაყვანისცემა, იმდენად მოულოდნელად ეჩვენება მკითხველს მისი პოზიციის სრული შეცვლა და რუსული სიმახინჯეების დაუნდობელი მხილება; რამდენად გულუბრყვილო იყო იგი მათი არ არსებული «სოციალისტური მიღწევების» ხოტბის შესხმაში, იმდენად მკაცრია მისი კალამი ამ აუტანელი სინამდვილის გამოაშკარავებაში მას შემდეგ, რაც მან იგი თავისი თვალით იხილა და გონებით განჭვრიტა. ავტორი ეთანხმება თავის ოპონენტებს იმაში, რომ რუსეთი დღეს დიდი ცვლილების პროცესშია, მაგრამ მაგარიც ისაა, რომ ამ პროცესს პირი უარესისკენ უკავია. თუ კაცი მოინდომებს ამ მოვლენის ახსნაც შეიძლება, მაგრამ ოდიოზური და კრიმინალურია ბოლშევიკების ცდა ამ კრახის, მუშათა სრული გაღატაკების უდიდეს სოციალისტურ მიღწევად გასაღებისა. ეს ხომ ასამარებს, სახელს უტეხს რევოლიუციის წმინდა იდეას ავტორი, რომ სასოებით ეპყრობა და იმედის თვალით შეჰყურებს. სიტრინის მზგავსად მან მუშათა გულშემზარავი გაჭირვება აღმოაჩინა, მაგრამ მასზე ჩივილი თვით რუსეთში აღკვეთილია. ეს ციმბირში შეიძლება.

⁂

საბჭოთა ეკონომიკიდან განდევნილია კერძო მოგების და ექსპლოატაციის პრინციპი. თავის თავად ეს დიდი მიღწევაა, მაგრამ, როცა გრძნობ, რომ იყვლიფები და არ იცი ვის მიერ; როცა შენი უბედურების მიზეზი უჩინარია—ეს ხომ აუწერელი საშინელებააო—ამბობს ავტორი.

⁂

მესამე ხუთწლედის თავზე მდგომარეობა ისევე უნუგეშოა, როგორც იყო. ტრანსპორტი, წარმოება, მშენებლობა ისევე მოშლილი, როგორც რევოლიუციის პირველ ხანებში. ყალბი პროდუქტების ზღაპრული გამრავლება ზრდის საქონლის თვითღირებულებას და ამდენადვე ამცირებს მომხმარებლის ისედაც შეკვეცილ სყიდვითი უნარს. საჩქაროდ აშენებული მუშათა ბინები მუდმივ საშიშროებას წარმოადგენენ მცხოვრებთათვის. გიგანტიური ქარხნები აგებულია «კაპიტალიზმის» გასწრების მიზნით და ადამიანის, მუშის ინტერესები აქ სავსებით გამოშვებულია. წარმოება წარმოებისათვის და მუშათა საკეთილდღეოთ—აი საბჭოთა ინდუსტრიის ლეიტ-მოტივი. შორიდან ეს გრანდიოზულს შთაბეჭდილებას ახდენს, ახლო დაკვირვება კი მთელ მის უბადრუკობას ააშკარავებს. სტალინს განუზრახავს «განსვენებულ» საბჭოთა სასახლის აგება. მისი სიმაღლე მიაღწევს 415 მეტრს და თავზე მასიური ფოლადისგან ჩამოსხმული ლენინის ქანდაკება მოთავსდება, სიმაღლით 70-80 მეტრი. ცხადია, ამ გიგანტის ასაგებად მუშამ უნდა იშიმშილოს, სამაგიეროდ საკვირველების შექმნაში ამერიკელებსაც გაუსწრებს! აი, საბჭოთა ცინიკური სოციალიზმი. დროა—განაგრძობს ჟიდი—საფრანგეთის კომუნისტურმა პარტიამ გაახილოს თვალები; თუ არა და მაშინ, თვით მშრომელმა ხალხმა უნდა გაიგოს, რომ მას ატყუებენ კომუნისტები ისე, როგორც ამ უკანასკნელთ დღეს მოსკოვი ატყუებსო.

⁂

თავისი მდგომარეობით საბჭოთა მუშა ვერ შეედრება ვერც მეფის რეჟიმის დროინდელ მუშას. 1914 წელში ამ უკანასკნელს საშუალო თვიური ჯამაგირით—30 მანეთი—შეეძლო 600 კილო შავი პური შეეძინა; მისი დღევანდელი მემკვიდრე კი ამავე ხელფასით 225 კილოს ძლივს შეიძენს, ისიც თუ იშოვნა. თვიური ხელფასი უდრის მუშის 125—200 მან; წვრილი მოხელის 130—180 მ.; საშუალო მოხელის და ტეხნიკოსების 300—800 მ.; დიდი სპეცების. პასუხისმგებლების, პროფესორების, არტისტების და მწერლების 1.500—10.000 მან.; ბევრი მსხვილი მოხელის შემოსავალი კი თვიურად 20-30.000-მდე აღწევს. ასეთივე უთანასწორობაა პენსიების განაწილებაშიც.

თავისუფალი ირლანდია

შვიდნახევარ საუკუნის განმავლობაში ირლანდიელი ერი ინგლისელების უღლის ქვეშ იმყოფებოდა და თავისუფლებისათვის მუდმივათ დაუღალავ ბრძოლას აწარმოებდა.

მეხუთე საუკუნიდან მერვემდე პატარა ირლანდია დიდი კულტურის ადგილათ ითვლებოდა. ცნობილია, რომ ევროპის ცივილიზაცია ბარბაროსთა შემოსევის ხანებში განადგურებას გადაურჩა სწორეთ ირლანდიაში თავის შეფარებით. ევროპის ყველა კუთხეებიდან მიდიოდა იქ ხალხი განათლების და ცოდნის მისაღებათ.

და აი ამ პატარა კულტურულ ერს მეთორმეტე საუკუნის მეორე ნახევარში შემოესივნენ ნახევრათ ბარბაროსი ანგლო-ნორმანდიელები და საუკუნოების გასწვრივ მას აწიოკებდენ.

როცა გენრიხ მერვემ ირლანდიელების დამორჩილება ვერ შესძლო ზომიერი პოლიტიკით და თავზე ხელის მოსმით, მან მათ წინააღმდეგ მკაცრ ზომებს მიმართა. განსაკუთრებით დიდ რეპრესიებს ქონდა ადგილი მეფე ელისაბედის დროს. ირლანდიელებს ართმევდენ მიწას, სდევნიდენ და მათ ადგილას პროტესტანტ ინგლისელებს ასახლებდენ. გაჩაღდა ფანატიკური შუღლი კათოლიკეთა და პროტესტანტებთა შორის. მეფე ელისაბედის დროს სამჯელ ქონდა ადგილი აჯანყებას ირლანდიაში და სამივეჯერ ის სისხლში იქნა ჩახრჩობილი. მე-16 საუკუნის მიწურულში ირლანდიის მცხოვრებთა რიცხვი თითქმის განახევრდა.

ყველაზე უფრო დიდი უბედურება ირლანდიელებს თავს დაატყდათ კრომველის მეოხებით, რომელიც შეიჭრა ირლანდიაში და «ღვთის და ქრისტეს» სახელით 30.000 კაცისაგან შემდგარი ირლანდიელი გარნიზონი გაჟლიტა. ჩამოახრჩო, ან ციხეებში ჩაამწყვდია ღვდლები. აკრძალა კათოლიკური სარწმუნოება. 40.000 ირლანდიელი გაიქცა და თავი შეაფარა საფრანგეთს, თუ ისპანიას. ირლანდია თითქმის დაცარიელდა. მაგრამ მიუხედავათ ამისა კრომველმა ირლანდია ვერ მოსპო და ვერც გადააგვარა. წინააღმდეგ, კრომველის ჯარების, შემოსევის 40 წლის შემდეგ ირლანდიაში მყოფ ინგლისელ ჯარისკაცების შვილების კარგი მოზრდილი ნაწილი ინგლისურათ ერთ სიტყვასაც ვერ ლაპარაკობდა და კათოლიკური სარწმუნოებაც მიიღო.

დევნილი და ბრძოლებში გამობრძმედილი ირლანდიელები ყოველთვის ეძებდენ შემთხვევას ინგლისელებიდან თავი გაენთავისუფლებიათ. ირლანდიაში ხშირათ იტყოდენ ხოლმე—ინგლისის გასაჭირი ირლანდიისათვის ხელსაყრელი შემთხვევაო.

ასეთი ხელსაყრელი შემთხვევა მიეცათ ირლანდიელებს ამერიკა და ინგლისს შორის ამტყდარ ომით 1776 წელში. ირლანდიელებმა დამოუკიდებლობის საკითხი წამოაყენეს და მისი დაუყონებლივ ცხოვრებაში განხორციელება მოითხოვეს. შექმნილ მდგომარეობის გამო ინგლისიც იძულებული შეიქნა ეცნო ირლანდიის დამოუკიდებლობა. დამოუკიდებელ ირლანდიამ მხოლოთ 18 წელი იარსება. შემდეგ ინგლისელების მიერ მოწყობილი პროვოკაციული აჯანყება ირლანდიაში მალე ჩაქრობილ იქნა და ეს უკანასკნელი ხელახლათ ინგლისმა შეიერთა.

ირლანდიამ ერთი მეოთხედი საუკუნით მიიძინა, მაგრამ ამ ძილის დროს ის თითქოს გამაგრდა და შემდეგ ცნობილ ირლანდიელ მოღვაწის ოკონელის მეთაურობით მედგრათ ბრძოლას შეუდგა.

დადგა 1848 წელი. გაჩაღდა რევოლიუციები პარიზში, ბერლინში, ვენაში, იტალიაში, პრაღაში. ეს რევოლიუციები დიდ გავლენას ახდენს ირლანდიაშიდაც. ირლანდიელები იგონებენ ამერიკა-ინგლის შორის ომს, ამ შემთხვევით სარგებლობას, დამოუკიდებლობის მოპოვებას და ფიქრობენ 1848 წლის შექმნილ მდგომარეობითაც ისარგებლონ და ირლანდიას თავისუფლება აღუდგინონ. მაგრამ ამ დროს ირლანდიას თავს დაატყდა საშინელი უბედურება. იქ საერთო შიმშილობა იწყება და ამის გამო აუარებელი ხალხი იღუპება. და აი ამ გაჭირვების და უბედურების ხანაში ხდება სტიქიური აჯანყება ინგლისის წინააღმდეგ, რასაც ეს უკანასკნელი ადვილათ უმკლავდება და აქრობს.

მაგრამ დამარცხება, ცუდი მდგომარეობა ირლანდიელებს არასოდეს არ აშინებდა და ისინი მომავალს ყოველთვის იმედიანათ შეჰყურებდენ. მალე ირლანდიელებმა მთელ ირლანდიაში ჩუმი და არალეგალური მუშაობა გააჩაღეს და ნელნელა საქმის გამოსწორებას ხელი მიჰყვეს.

80-ან წლებში ირლანდიის ნაციონალისტური პარტიის ლიდერათ ნიჭიერი ორატორი და ცნობილი ობსტრუქციონისტი პარნელი გამოდის და «ჰომრულის» სასარგებლოთ ინგლისის პარლამენტში ბრძოლას აწარმოებს. ცნობილია, რომ ინგლისის ლიბერალები, გლადსტონის მეთაურობით ირლანდიის ჰომრულს მხარს უჭერდენ, შემდეგ კი ლიბერალები ამ საკითხის გამო ორ ჯგუფათ გაიყო და ერთი მათგანი კონსერვატორებთან ერთათ ჰომრულს სასტიკ წინააღმდეგობას უწევდა. პარნელის სიკვდილის შემდეგ მისი ადგილი მალე ირლანდიელების გამოჩენილ და პოპულიარულ პოლიტიკურ მოღვაწემ ჯონ რედმონდმა დაიკავა და ინგლისელების ირლანდიაში ბატონობას შეებრძოლა. როცა დიდი ომი ატყდა, ირლანდიელებს იმედი მიეცათ. ინგლისი ომში პატარა ბელგიის დასაცავათ ჩაერია, მან მცირე ერთა დაცვის ლოზუნგი წამოაყენა, შეიძლება ეხლა ჩვენც გვეშველოს და ინგლისელებმა ჩვენ თავისუფლებაზედაც იფიქრონო.

ომის გამოცხადების პირველ დღესვე ირლანდიელ ნაციონალისტების ლიდერი ჯონ ხედმონდი, ინგლისს ლოიალობას უცხადებდა და ყოველივე მხრივ დახმარებას პირდებოდა. და მართლაც, სამნახევარ მილიონ მცხოვრებზე ირლანდიამ ინგლისს 200.000 საუკეთესო მეომარი მისცა, რომელნიც ომის დროს უდიდეს გმირობას იჩენდენ. ისტორიაში ეს პირველჯერ იყო, რომ ირლანდია იარაღით ხელში ინგლისის მხარეზე იბრძოდა.

მიუხედავათ ამისა არ გამართლდა ირლანდიელთა იმედები, რომ ინგლისის მთავრობა ირლანდიას თავისუფლებას მისცემდა და საამისო კანონს ცხოვრებაში გაატარებდა. ინგლისის მთავრობამ ასეთი რამ ომის გათავების შემდეგისათვის შეპირდა.

ირლანდიაში ინგლისელების მიმართ დიდი ეჭვი დაიბადა. ინგლისი ეხლა სარგებლობს ომში ჩვენი ფიზიკური ძალებით, შეიძლება მან ომი მოიგოს და შემდეგ გამარჯვებულმა არც კი მოგვაქციოს რაიმე ყურადღებაო. ჯონ რედმონდს და ირლანდიელ საპარლამენტო ფრაქციას ინგლისის თემთა პალატაში ირლანდიელები საყვედურს უცხადებდენ: ვერ გამოიჩინეთ შესაფერისი გამჭრიახობა და შორსმჭვრეტელობა და ინგლისს ომში მონაწილეობისათვის წინასწარი პირობები არ წაუყენეთო.

ირლანდიის ზომიერი ნაციონალისტები—რედმონდი და მისი მომხრეები გავლენას კარგავენ. ძლიერდება უკიდურესი მიმართულება. ომში წასვლაზე მოხალისენი ბოიკოტს აცხადებენ. დგება მოხალისეთა ახალი რაზმები, რომელსაც უმთავრესათ მუშები შეადგენენ და ცნობილი რევოლიუციონერები ხელმძღვანელობენ. ამ რაზმების მიზანია ირლანდიის ინგლისიდან სრული გამოყოფა და არა მხოლოთ «ჰომრულის» (შინაური ავტონომიური მართველობის) მოპოვება.

ირლანდიელებმა კიდევ ერთხელ სცადეს «ინგლისის გასაჭირით» ესარგებლათ და 1916 წ. აჯანყება მოახდინეს. მაგრამ ეს აჯანყება სავსებით მოუმზადებელი იყო და ის ადვილათ იქნა დამარცხებული.

1918 წლის საპარლამენტო არჩევნების დროს ირლანდიაში იმარჯვებენ უკიდურესი ნაციონალისტები—შინფეინები დევალერას ლიდერობით.

შინფეინები ფიქრობენ, რომ ინგლისი თავისუფლებას ირლანდიას ნებაყოფლობით არასოდეს მისცემდა, ის იძულებული უნდა გამხდარიყო ასეთ რამეზე წამოსულიყო. შინფეინებმაც გადაწყვიტეს ინგლისის პარლამენტში მონაწილეობა არ მიეღოთ. შეიკრიბენ დუბლინში და არჩეულ ირლანდიელ დეპუტატებმა თავიანთ თავი ნაციონალურ კრებათ გამოაცხადეს. კრებამ გააკეთა დეკლარაცია ირლანდიის დამოუკიდებლობის შესახებ, შეიმუშავა დროებითი კონსტიტუცია და აირჩია ხუთი წევრისაგან შემდგარი მთავრობა, რომელმაც დაუყონებლივ მიჰყო ხელი მუშაობას ლონდონის დამოუკიდებლათ. ინგლისის მთავრობამ ეს ვერ მოითმინა და დუბლინის წინააღმდეგ რეპრესიები დაიწყო. ინგლისელებმა გარეკეს ირლანდიელების ნაციონალური კრება და აკრძალეს ირლანდიაში ყველა ლეგალური პოლიტიკური ორგანიზაციები. მაგრამ ინგლისელების სასტიკ რეპრესიებს ირლანდიელებმა პარტიზანული ბრძოლით უპასუხეს. ორივე მხრიდან დიდ მსხვერპლს ქონდა ადგილი.

პირველ ხანებში ინგლისის მთავრობა მალავდა ყოველივე იმ სიმხეცეს და ბარბაროსობას, რომელსაც მისი აგენტები ირლანდიაში ჩადიოდენ. მაგრამ ასეთი რამ ხომ ადვილათ არ იმალება. მალე ინგლისის საზოგადოებრივი აზრიც ამოძრავდა. განსაკუთრებით დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მოხსენებამ მუშათა პარტიის სპეციალურ კომისიისა, რომელიც იყო გაგზავნილი ირლანდიაში ამბების გასაგებათ. ინგლისის მთელი სამღვდელოება მთავრობის პოლიტიკის წინააღმდეგ გამოვიდა და ირლანდიაში ტერორის შეწყვეტა და გამოძიების დანიშვნა მოითხოვა. ინგლისის მთავრობამაც, რომელიც საზოგადოებრივ აზრს დიდ ანგარიშს უწევს, მალე უკან დაიხია და ირლანდიელებს დროებითი ზავის ჩამოსაგდებათ მიმართა. ეს კი უკვე ირლანდიელების დიდი მორალური გამარჯვება იყო. ინგლისმა ვერ მოიყვანა სისრულეში მისი მუქარა და ირლანდიის «ხერხემალის გაჩეხვა» ვერ მოახერხა. ეხლა მან მას მიმართა წინადადებით მოეწვიათ საერთო კონფერენცია, რათა ბოლო მოღებოდა იმ კონფლიქტს, რომელიც ინგლისს და ირლანდიის შორის საუკუნოებით გრძელდებოდა.

1921 წლის დამლევს ამ კონფერენციაზე დაიდო ხელშეკრულება, რომელსაც კომპრომისული ხასიათი აქვს: ირლანდიას ყავს თავისი პარლამენტი და აღმასრულებელი ძალა მხოლოთ ამ პარლამენტის წინაშე არის პასუხისმგებელი. ირლანდიის მხრივ კი კომპრომისი იმაში გამოიხატება, რომ ირლანდიის პარლამენტის წევრებმა ფიცი უნდა მიიღონ ინგლისის მეფისადმი ერთგულებაზე და ულსტერი (ჩრდილო ირლანდია), სანამ ის ამას საჭიროთ დაინახავს, რჩება ირლანდიის ნაციონალური ერთეულის გარეშე. მალე ეს ხელშეკრულება დამტკიცებულ იქნა ირლანდიის პარლამენტის ხმის უმრავლესობით. მაგრამ შინფეინების უმცირესობამ დევა-

მუშა ღებულობს 25—80 მანეთს თვიურად ყოველი პრივილეგიის გარეშე. დიდი მოხელეების და სპეცების ქვრივებიკი 250—1.000 მანეთს, ვილებით, მოწყობილი ბინებით და სხვა მრავალი პრივილეგიებით. ამრიგად საბჭოთა სინამდვილე იძლევა სოციალური უთანასწორობის ყველაზე მახინჯ და საზიზღარ სურათს. ბუნებრივია, სტუმარი კარგად მიიღო და რაც უკეთესია ის უჩვენო, მაგრამ რუსეთში განსაცვიფრებელი დაშორებაა ამ უკეთესსა და ჩვეულებრივს შორის და გულის მომკვლელი გადაჭარბებული პრივილეგიები საერთო სიღატაკის და უმწეობის პირობებში. მუშათა დიდი უმრავლესობა შიმშილობს, რომ დესპოტის ყურმოჭრილ მონათ, მსხვილ მოხელეებს სიმდიდრე შეუქმნას და საზიზღარი საგარეო პროპაგანდის ხარჯები გაასწოროს.

⁂

ჭეშმარიტება ის არის, რაც დიქტატორს მოეპრიანება. აზროვნება, კრიტიკა, შესწორება განდევნილია. იქმნება ამორალური საზოგადოება, უტვინო და გონება-ჩლუნგი. ეს გარემოება ბუნებრივად აბსურდში ბოლოვდება. ჟიდს მოჰყავს ერთი მაგალითი საბჭოთა სკოლის ცხოვრებიდან. გასულ სამოსწავლო წელში ბავშებისათვის დარიგებულ რვეულების ყდაზე მოცემულია გამრავლების ნუსხა, სადაც ვგებულობთ:

8 ჯერ 3 = 18
7 ჯერ 6 = 72
8 ჯერ 6 = 78
5 ჯერ 9 = 43. და სხ.

ამის შემდეგ გასაგებია თუ რა მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს ციფრებს ამ საკვირველებათა ქვეყანაში. ეს, რასაკვირელია, არ ნიშნავს, რომ რუსეთის თვალუწვდენელ სივრცეზე უბრალო გამრავლების წესების მცოდნე არ მოიპოვება, არამედ მჭერმეტყველურად ამჟღავნებს ბოლშევიკური ტერორის ტრაგიკულ სიაბსურდეს.

⁂

საბჭოთა ექსპერიმენტების უაღრესად რეგრესიული, რეაქციონური შინაარსი ჩვენთვის ახალი ამბავი არაა, მაგრამ ის დღევანდლამდე მოხერხებულად იმალებოდა და უცხოელს მისი გამოცნობა ეძნელებოდა. დღეს კი მიუდგომელ დამკვირვებელს, რაზომ კეთილად არ იყოს იგი განწყობილი საბჭოებისადმი, ეს სიმახინჯე თვალებში ხვდება. ტირანია ველარ ჰფარავს თავის გასისხლიანებულ შუბლს და შიშველ სხეულს. საბჭოთა მეგობრების აქამდე სტოიკურად დახუჭული თვალები მოულოდნელი სისწრაფით იხსნებიან რუსულ სინამდვილესან კონტაქტზე. ანდრე ჟიდის დაკვირვებას არ გამოჰპარვია არც ის მორალური გახრწნა გორელ არივისტის დასაყრდენს რომ წარმოადგენს. ჯაშუშობა სამოქალაქო მოვალეობის სიმაღლეზეა აყვანილი. დამსმენი ბავში ჯილდოს იღებს და ხოტბის ობიექტი ხდება. ყველას ყველასი ეშინია და ავტორის ერთი თანამოსაუბრე ოხუნჯობით შენიშნავდა, რომ ეს გარემოება დაქორწინების ზრდის მიზეზი გახდაო. საბჭოთა მოქალაქე მიმართავს ამ ხერხს, რომ თავის მეუღლეს ლოგინში გაანდოს გულის ნადები; იქ ხომ ყურს ვერვინ მოჰკრავს მის ლაპარაკს!

⁂

რაღა დარჩენია ასეთ ცხოველურ პირობებში ჩაყენებულ საბჭოთა მუშას? მას აღკვეთილი აქვს აზროვნება და ჩივილი; დაკარგული აქვს ნდობა ყველასან და ყველაფერში. ის მიმართავს ღმერთს და ლოცვაში ცდილობს ნაღველის გაქარვებას. საიქიო ყოფნის რწმენით იმსუბუქებს მიწიერ სიდუხჭირეს. ამრიგად, ზნეობრივი და ფიზიკური დაცემა, ცრუმორწმუნეობა, ლოთობა, გამცემლობა და ბოლოს ონანიზმი—აი წუმპე, რუსეთის საზოგადოებას რომ გარს ახვევია. რევოლიუცია დიდი ხანია თავის უარყოფად გადაიქცა. მაგრამ ავტორი იმედს არ კარგავს რუსეთის ხალხის გამოფხიზლებაში, ტირანიის დასასრულს რომ მოამზადებს. ჩვენც მის იმედს ვიზიარებთ.

II.

მართლაც რომ ბოლშევიკური სამოთხე შორიდან მტერს კლავს და ახლოდან მოყვარეს. არც ერთი მეგობარი მას ამ ბოლო ხანებში ისე არ გაკარებია, რომ მის მოსისხლე მტრად არ დაბრუნებულიყო. პანაი ისტრატის, სიტრინის, სელინის, დორჟელესის, კლებერ ლეგეის, იგნატიო სილონეს, ანდრე ჟიდის და სხვა უთვალავ კომუნისტთა, ბოლშევიზანთა თუ საბჭოების ყოფილ მეგობართა კომპანიას მიემატა ავსტრიის კომუნისტური პარტიის ლიდერის და ცენტრალურ ორგანო «როტე ფანეს» რედაქტორის, ვილლი შლამის დაუნდობელი მხილებანი. კაცი, მთელი თავისი შეგნებით და ენტუზიაზმით ბოლშევიკურ დიქტატურას რომ ემსახურებოდა და ამ ნიადაგზე თავის ქვეყნის სოციალისტებს ებრძოდა, რუსეთიდან დაბრუნდა ბოლშევიზმის მოსისხლე მტრად და თავისი შთაბეჭდილებები საზოგადოებას გაუზიარა წიგნში «სიცრუის დიქტატურა».

⁂

დაცინვაა სოციალიზმზე ლაპარაკი იქ, სადაც სამართლიანობა და მორალი განდევნილია. ყოველი დოქტრინა და მით უფრო სოციალიზმი თავის მოქმედებისა და ბრძოლის ცენტრში პიროვნების, ადამიანის კეთილდღეობას აქცევს. პიროვნება არის სინამდვილე და ამდენად ის გარდაუვალ ცდისეულ ღირებულებას წარმოადგენს. მისი განწირვა რაღაც განყენებული პრინციპების სახელით, ნიშნავს უდიდეს ამორალობას. სოციალისტური მსოფლიო ხედვის ჭეშმარიტი წყარო «ძირითად მორალურ ღირებულებათა ყოვლადობის აღიარება, სიმართლის, ადამიანის სიცოცხლის და ღირსების პატივისცემაა». ბოლშევიზმის დოქტრინა-საქმიანობაში პიროვნებას, მორალს და ჭეშმარიტებას ადგილი არა აქვს. ბოლშევიზმი წითელ ქურქში თვალთმაქცურად გახვეული შავი ფაშიზმის ღვიძლი ძმაა. ამიტომ ყოველი ჭეშმარიტი სოციალისტის მოვალეობაა დაუნდობელი ბრძოლა გამოუცხადოს მას.

⁂

ავტორი ამხელს ევროპის ანტიფაშისტურ წრეების ძირითად შეცდომას. ფიქრობენ, ფაშიზმის დასამარცხებლად საჭიროა სტალინის სისაძაგლეებზე გაჩუმებაო. ეს უეჭველი თვითმკვლელობაა. თუ სოციალიზმს მომავალი აქვს, მან უნდა გასწყვიტოს ყოველგვარი კავშირი სტალინის დიქტატურასან; ხოლო თუ გამოირკვა, რომ სტალინის რეჟიმი სოციალისტურ შენების უეჭველი საფეხურია, მაშინ ეს უკანასკნელი სამუდამოდ ამოიშლება ისტორიის შემქმნელ ცხოველმყოფელ იდეათა სისტემიდან. სავალდებულო არ არის, რომ ბოლშევიკური დიქტატურა სხვა ჯურის დიქტატურამ შესცვალოს. ვინც ამას შიშობს და ამიტომ მის წინააღმდეგ ბრძოლაზე ხელს იღებს, ის არ ენდობა და ღალატობს მშრომელ ხალხს, დემოკრატიას, რომელსაც აცისკროვნებს თავისუფლებისკენ მისწრაფება. «მემარცხენე ევროპის» მიერ მიღებული დილემა «ჰიტლერი თუ სტალინი» არის ჰიტლერის საქმის კეთება. თუ არჩევანი ამაზე შეჩერდა მაშინ «ყველაფერი დაკარგულია». არც ერთი ხალხი არ დაუშვებს თავის წიაღში ბოლშევიკურ საშინელებათ. ამიტომ სოციალისტებმა ყოველი საშუალებით უნდა ებრძოლონ სტალინის დიქტატურას, რათა საზოგადოების წიაღში არ დარჩეს ცალიერი ადგილი, რომელიც შეიძლება ჰიტლერმა დაიჭიროს და ქვეყანას მხსნელად მოევლინოს. ეს როლი სოციალიზმს ეკუთვნის და მისი არ შესრულება ისტორიული ღალატია.

⁂

მართლაც, რა საბუთით უნდა ებრძოლო ჰიტლერს, თუ ამავე დროს სტალინს ეთაყვანები! განა ორივე თანასწორად არ უარყოფს ადამიანს, როგორც დამოუკიდებელ ღირებულებას და მორალს, როგორც პოლიტიკურ ზომიერების საზომს? აბა რა აზრი უნდა ჰქონდეს თავისუფლებისა და სამართლიანობისათვის ბრძოლას თუ მათზე წინასწარ ხელი აიღე? ჰიტლერსა და სტალინს შორის საერთო გაცილებით მეტია ვიდრე განსხვავება და ჩვენი საქმე არ არის მათში ამორჩევა. ჩვენი დამოკიდებულება მათთან ერთი სიტყვით გამოითქმის—ბრძოლა. მართალია დღეს ეს ორი დოქტრინა დაპირისპირებული გვევლინება საერთაშორისო ასპარეზზე, მაგრამ ეს დაპირისპირება განისაზღვრება შინა სახელმწიფოებრივი მოტივებით და სად არის გარანტია, რომ ისინი ხვალ ისევე არ დამეგობრდებიან. როგორც წარსულში. განა სტალინის პოლიტიკის საერთო ხაზი არ ემთხვევა ჰიტლერისას? განა სანქციების დროს არ იყო, რომ რუსეთის ნავთის ექსპორტი იტალიაში გაიზარდა წინა წელთან შედარებით? სტალინისათვის წმინდა არაფერია. მიზანი ამართლებს საშუალებას.

⁂

თუ მიუხედავათ ყველა საშინელებათა, რომლებიც ბოლშევიზმმა რუსეთში დაატრიალა, დღეს მას მაინც შერჩენია ნდობა ევროპის მუშათა ერთ ნაწილში ეს იმ ცინიკურ და ამორალურ ინტელიგენციის ბრალია, რომელიც თავის უცნაურ წინააღმდეგობებს ასევე უცნაური დიალექტიკით ამართლებს. დიალექტიკაა ბლიუმის მთავრობის პოლიტიკის კრიტიკა ისპანეთის საკითხში და ამავე პოლიტიკის ტაშის კვრა, როცა მას სტალინი ატარებს. დიალექტიკაა გერმანიისთვის ნედლი მასალის არ მიწოდების მოთხოვნა უცხო ქვეყნების მიერ და გაჩუმება, როცა საბჭოები მას მარგანეცს აწვდიან. ასეთი წინააღმდეგობით სავსეა ამ ინტელიგენციის სიტყვა და საქმე და როდესაც ეს ვაჟბატონები ბოლშევიკურ მიღწევებზე გველაპარაკებიან და რუსეთის განადგურებას საზღაპრო მიღწევად ასაღებენ, ჩვენ ზიზღით უნდა შევეკითხოთ მათ: «რას ღებულობთ მაგ სამსახურისათვის მოსკოვიდან?» ბოლშევიზებური ინტელიგენცია ევროპის მუშათა მოძრაობის საშინელი სენია. შლამი მოუწოდებს ნამდვილ სოციალისტებს ამ სენის წინააღმდეგ გადამჭრელ ზომებისაკენ. ავტორი იმიჯნება აგრეთვე ტროცკის უდღეურ გეგმებისაგან. ტროცკიზმი დაამარცხა ჯერ ცხოვრებამ, შემდეგ სტალინმა. მასზე თავის შეწუხებაც არ ღირს.

როგორც ვხედავთ შლამის ცხარე კრიტიკაში ქართველ სოციალისტისათვის ახალი არაფერია. ბოლშევიზმ-ფაშიზმის ბუნებრივი იგივეობა ჩვენთვის იმ თავითვე ნათელია. ყურადსაღები ის არის, რომ ეს ჭეშმარიტება თანდათან იკაფავს გზას და საყოველთაო საკუთრებად ხდება. მით უკეთესი მსოფლიო დემოკრატიისათვის.

ვალ.

◆

ლერას მეთაურობით ეს ხელშეკრულება არ მიიღო და მას ოპოზიციაში ჩაუდგა. ხელშეკრულების მომხრე და მოწინააღმდეგე ირლანდიელების შორის გაჩაღდა სასტიკი სამოქალაქო ომი, რომელიც ერთი წელი გრძელდებოდა. დაბოლოს დევალერას ოპოზიცია ძლეულ იქნა და ახალ სახელმწიფომ იწყო ნორმალური ცხოვრება.

ირლანდია სხვების დაუხმარებლათ და თავისი საკუთარი ძალებით ფეხზე დადგა. არ არის საფუძველს მოკლებული მტკიცება, რომ ერის დიდ გამძლეობას და თავისუფლებისათვის შეუდრეკელ ბრძოლას სასწაულის მოხდენა შეუძლია.

ამ უკანასკნელი 15 წლის დამოუკიდებელ ცხოვრების დროს ირლანდია დიდათ წავიდა წინ იქ ძველი წესწყობილებიდან არაფერი დარჩა: არც ინგლისური დაწესებულებანი, არც ინგლისური ხელისუფლება, არც ინგლისის ჯარი. ყველაფერი ხელახლათ იქნა მოწესრიგებული და შექმნილი. ძველ ნანგრევებზე ახალი სახელმწიფო აეგო და ყველაფერს ნამდვილი ირლანდიული ელფერი მიეცა. სასტიკათ მოსტყუვდენ ისინი, ვინც ირლანდიას ცუდ მომავალს უქადდენ.

მაგრამ ირლანდიელების ერთი ნაწილი დევალერას მეთაურობით არ ურიგდებოდა იმ კომპრომისს, რომელიც 1921 წლის ინგლისთან ხელშეკრულებით იქნა დაშვებული და ირლანდიის ინგლისიდან სრულ ჩამოშორებისათვის გამუდმებით ბრძოლას აწარმოებდენ. ხანმა არ დააყოვნა და დევალერას უმცირესობა უმრავლესობათ შეიცვალა; დევალერაც დღეს მთავრობის თავმჯდომარეა და ცდილობს ცხოვრებაში გაატაროს ის, რისთვისაც ამდენი ხანი დაუღალავათ იბრძოდა.

1926 წლის დიდი ბრიტანეთის საიმპერიო კონფერენციამ მიიღო პრინციპი, რომელიც დადასტურდა ვესტმინისტერის სტატუტით 1931 წელს და რომლის მიხედვით ინგლისი და დომინიონები არიან სავსებით ავტონომიური ერთეულები, თანაბარი სტატუტით და ერთი მეორისაგან სრულიათ დამოუკიდებელი, როგორც შინაურ, ისე საგარეო საქმეებში. მათ აერთიანებს მხოლოთ ინგლისის მეფის სახელი და მისდამი ერთგულება.

ირლანდია და სხვა დომინიონები თვითონ აწარმოებენ თავიანთ საგარეო პოლიტიკას და მათ საქმეებში ინგლისი არ ერევა. ბევრ ქვეყნებში მათ ყავთ თავიანთი ელჩები, და თუ ეს უკანასკნელნი ჯერ კიდევ ყოველგან არ არიან დანიშნული, ეს მხოლოთ ფინანსების და ეკონომიის საკითხია.

ირლანდია სხვა დომინიონებთან ერთათ ერთა ლიგის სრულ უფლებიან წევრებათ ითვლება. ირლანდიის წარმომადგენელი დევალერა არა ერთხელ ყოფილა ერთა ლიგის საჯარო კრების, თუ ერთა ლიგის საჯარო კრების თავმჯდომარეთ.

ინგლისის მეფეს დომინიონებში ყავს თავისი პირადი წარმომადგენელი—გენერალ გუბერნატორი, რომელიც ინიშნება თვით დომინიონების მთავრობის არჩევით და დასტურით. გენერალ გუბერნატორები დომინიონების შინაურ, თუ საგარეო საქმეების წარმოებაში არ ერევიან, როგორც თვით ინგლისის მეფე ინგლისის მთავრობის საქმეებში არ ერევა. მაგრამ ასეთ გენერალ გუბერნატორზედაც გასული წლის დამლევს ირლანდიამ უარი სთქვა და საამისო პოსტი ფაქტიურათ გააუქმა.

ეხლა დევალერა, რომელსაც მხარს უჭერს ირლანდიის მუშათა პარტიაც, ცდილობს გასწყვიტოს ის სუსტი და ეფემერული კავშირი, რომელიც მეფის სახელით ირლანდიას დღემდე ინგლისთან აერთიანებდა.

ინგლისის მეფის გიორგი მეექვსის კურთხევის დღეს ირლაედია არ დაესწრო. მან თავისი თავი დომინიონათ არ ცნო და წარმომადგენელი ამ ზეიმზე არ გაგზავნა. ინგლისი კი ირლანდიას აბსოლუტურათ დამოუკიდებელ სახელმწიფოთ არ ცნობს და მისი წარმომადგენელიც სპეციალურათ არ მოიპატიჟა. ირლანდია არ დასწრებია არც საიმპერიო კონფერენციას, რომელიც მეფის კურთხევის შემდეგ დღეებში ლონდონში შეიკრიბა. მაგრამ მთავარია ის, რომ ირლანდია თვითონ აცხადებს თავის თავს, როგორც სრულიათ თავისუფალი და დამოუკიდებელი სახელმწიფო.

გასულ ივნისში დევალერამ ირლანდიის ერს სარეფერენდუმოთ წარუდგინა ახალი კონსტიტუცია, რომელმაც უნდა შეცვალოს 1921 წლის ინგლისთან კომპრომისულ ხელშეკრულების ნიადაგზე აგებული კონსტიტუცია. ამ ახალ კონსტიტუციაში აღარ იხსენიება ინგლისის მეფე და მისდამი ლოიალობა და ერთგულება. ასეთი კონსტიტუცია უკვე მიღებულია ირლანდიელების უმრავლესობის მიერ.

ირლანდიის ბედი და მდგომარეობა მით არის კარგი, რომ დღეს მას საქმე აქვს არა თიუდორების და სტიუარტების ინგლისთან, არამედ დიდათ დემოკრატიულ დიდ ბრიტანეთთან, რომელიც ეხლა ერთა თავისუფლებისადმი ლტოლვას და მისწრაფებას, წინააღმდეგ დიქტატორულ და ფაშისტურ ქვეყნებისა, დიდ ანგარიშს უწევს და დიდ დათმობებზე მიდის.

ცხადია, ასეთ პირობებში ირლანდია თავისას გაიტანს და ის მალე თვით ინგლისის მიერ იქნება ცნობილი, როგორც სრულიათ დამოუკიდებელი და თავისუფალი სახელმწიფო.

პ. ვ.

◆

საფრანგეთის შრომის კონფედერაცია!

საფრანგეთის შრომის კონფედერაცია უკანასკნელ ორი წლის მანძილზე ისე გაიზარდა რიცხვობრივათ, გაძლიერდა ორგანიზაციულად, რომ მისი მოქმედების ასპარეზი სცილდება ვიწრო კლასიურ მოთხოვნილების ფარგლებს. მისი პოლიტიკური გავლენა გაიზარდა ქვეყნის მართვა-გამგეობაზე. მიმდინარე სოციალურ ტეხათა პროცესში ის თამაშობს გარდამწყვეტ როლს. სახალხო ფრონტის მთავრობის მოსვლის მეორე დღესვე საფრანგეთში მოხდა თუ შეიძლება ასე ითქვას უდიდესი სოციალური ჯანყი. ორ მილიონ მუშა-ხელის სტიქიურ გაფიცვას საფუძვლათ ედო მატერიალურ და მორალურ პირობათა გაუმჯობესება. საფრანგეთის მუშათა ღარიბი კანონმდებლობა მხოლოდ ნიადაგს ამზადებდა წლობით დაგუბულ უკმაყოფილებათა გადმოსახეთქათ. ცენტრალურ ხელმძღვანელობის გარეშე დაწყებულ მოძრაობას თანდათან ეპატრონება და მფარველობას უწევს არსებული სინდიკატები, რომლებშიც აქნობამდე ერთი მილიონი წევრი ითვლებოდა, ეხლა ისინი ოთხი მილიონი ახალი წევრით შეივსნენ.

სანამ ძირი კაპიტალისტურ სისტემისა ხელშეუხლებელი რჩება, თვით სოციალისტური მთავრობაც იძულებულია კომპრომისის, დათმობის გზას დაადგეს. მასზე გავლენას ახდენენ როგორც მარჯვნიდან, ისე მარცხნიდან. ბლუმს არა ერთჯერ დასჭირდა განეცხადებია, რომ ის ვერ გამოვა არსებულ სოციალურ ფარგლებიდან, ამით ის ერთის მხრივ აწყნარებდა დაშინებულ ბურჟუაზიას, მეორეს მხრივ აფრთხილებდა მუშებს გადაჭარბებულ მოთხოვნილებათა წამოყენებისგან. თუ სრული ობიექტიურობით შევისწავლით განვლილ მოვლენათა რგოლს, მხოლოდ დღეს ნათელი და გასაგები ხდება, რომ მიუხედავათ სოციალისტური მთავრობის მოსვლისა სინდიკატები პირველ ხანებში არ ღებულობენ ზომებს მთავრობისთვის ხელის შემშლელ გამოსვლების წინააღმდეგ. პირიქით ცენტრალური ხელმძღვანელობა ცდილობს ბოლომდე ამოსწუროს მოძრაობის მთელი პოტენციალური ძალა, აძლევს მას დროს გაღრმავდეს, რომ უკმაყოფილებით წარმოშობილ ინსტიქტიურმა აღელვებამ გამოაღვიძოს მიძინებული ფენები, ჩაამტვრიოს მუშის ინდივიდუალისტური კარჩაკეტილობა, ის გამოიყვანოს საზოგადოებრივ ასპარეზზე, ჩააბას ორგანიზაციულ მოძრაობის ფერხულში. მეორეს მხრივ, მასიურ გამოსვლებმა თავისი გავლენა მოახდინეს საკანონმდებლო ორგანოებზე, სოციალური რეფორმები სიჩქარით იქნენ გატარებულნი. მათ უმრავლესობა მოიპოვეს ორივე პალატაში. რაც სხვა პირობებში ძნელი წარმოსადგენია მიღებული ყოფილიყო. სხვა პოლიტიკური სახის მთავრობის დროს ადვილი შესაძლებელია ხელისუფლების და გაფიცულთა შორის კონფლიქტს მიეღო უაღრესათ ტრაგიკული ხასიათი. ბუნებრივი იყო ბლუმისგან ლოიალური და ზომიერი პოლიტიკა ამ მხრივ, რამაც ქვეყანა ნელ ნელა სამშვიდობოზე გამოიყვანა და ცხოვრება ნელ ნელა კალაპოტში ჩადგა.

ცხადია, წევრების ახალი ტალღა შეუჩვეველი სინდიკალისტურ ტრადიციებს, მიუცილებელ საჭირო დისციპლინის და ხელმძღვანელობის ქვეშ მოქმედებას, ვარდება დროგამოშვებით ნორმალურ კალაპოტიდან და ბუნტალურ ხასიათის გამოსვლას აწყობს. თითეულ ასეთ შემთხვევაში თუ მოპირდაპირე პრესა მთელ პასუხისმგებლობას ცენტრალურ ხელმძღვანელობას თავზე ატეხს, პირიქით, ეს უკანასკნელი ყოველ საშუალებას ხმარობს ახალი კადრების დისციპლინის ქვეშ მოსაქცევათ და ცდილობს ყოველ გამოსვლას მისცემს ნორმალურ-ლეგალური ფორმა. დროთა განმავლობაში ცხადია ის მიაღწევს დასახულ მიზანს.

შრომის კონფედერაცია არის კლასიური ბრძოლის ორგანიზაცია; ის მიზნათ ისახავს არსებულ ძირგამომპალ ეკონომიურ სისტემის შეცვლას. დღეს თვით არასოციალისტურ ეკონომისტთა წრეში წამოჭრილია ლოზუნგი «კერძო საკუთრების დაცვა ფინანსიურ ფეოდალიზმისაგან». მაშასადამე—დღეს აღარავინ დაობს არსებულის—უვარგისობას. ამ ნიადაგზე მრავალი «პლანები» წარმოიშვა. კონფედერაციის ცნობილი საამშენებლო გეგმა ითვალისწინებს ნაციონალურ რესურსების და საერთოდ მრეწველობის საზოგადოებრივ გაფორმებას. ის იღწვის არა მარტო პროლეტარიატის ინტერესთა უზრუნველსაყოფათ, არამედ საერთოდ შრომის გასანთავისუფლებლათ, ფართე ხალხურ ინტერესთა კეთილმოსაწყობათ. მისი გეგმიდან სახალხო ფრონტის პროგრამაში რამოდენიმე მოთხოვნილებანი იქნენ შეტანილნი. ამით მას თავის საბოლოო მიზნებზე ხელი სრულებით არ აუღია. მისი მოქმედებიდან განდევნილია მყვირალა ცრუ-რევოლიუციონერთა სადემაგოგიო ლოზუნგები, მოწინააღმდეგეთა მიმართ მუდმივ საფრთხობელათ გამოგონებული. ის არ იმუქრება დიქტატურით, რევოლიუციის მოხდენით. მისი მოძრაობა ერთი შეხედვით და როგორც ამას უწოდებენ «რეფორმისტულია». სინამდვილეში ის უაღრესათ რეალისტური და რევოლიუციონურია. სოციალური გარდაქმნის პროცესი მას არ აქვს დანიშნული რომელიმე განსაზღვრული საათისათვის, არამედ ის მის ყოველდღიურ პრაქტიკულ საქმიანობის საგანს შეადგენს. შრომის მუშათა კონფედერაციის ორგანიზაციულმა ოპოზიციამ და ამავე დროს ლოიალურმა თანამშრომლობამ შესცვალა თვით დემოკრატიული მართველობის სახე. თვით სახალხო ფრონტის მთავრობას, ვითომდა «ხელისშემლასთან» ერთად მიეცა იმპულსი ხალხთან დაახლოვების, საზოგადოებრივ აზრის ქვეშ მოქმედების, ის შესდგა «ინგლისის სისტემის» გზაზე. მინისტრები საჯაროთ გამოდიან და ცხადია საერთო პოლიტიკის სფეროში ანგარიშს აძლევენ მასსებს. ამავე დროს ისინი რჩებიან ერის საკანონმდებლო ორგანოთა განკარგულებასა და კონტროლის ქვეშ. ხდება ჰარმონიული თანამშრომლობა სახელმწიფო ორგანოებსა და თავისუფალ მასიურ ორგანიზაციებს შორის. ხდება დაახლოვება აღმასრულებელ ძალისა და ხალხურ შემოქმედების. პირველი უკანასკნელში პოულობს ავტორიტეტს, კრებს დინამიურ მისწრაფების დასაყრდნობს. სოციალური დემოკრატიის განხორციელებისკენ გადადგმულია დიდი ნაბიჯი, თუ უკანასკნელში მარტო არ ვიგულისხმებთ ეკონომიურ ერთეულს.

დღევანდელ აფორიაქებულ ატმოსფერაში, როცა ყოველგან და ყოველმხრივ ადამიანის ელემენტალურ უფლებებს სრული მოსპობით ემუქრებიან საფრანგეთში კვლავ ჩაებერა სული დემოკრატიულ მისწრაფებებს, კვლავ აშკარა გახდა მტრისთვისაც დემოკრატიის ცხოველმყოფელობა. რა თქმა უნდა მისი სიცოცხლის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია იმ რთულ ფინანსიურ-ეკონომიურ სიძნელეებზე, რომლებიც მოითხოვენ ღრმა რეფორმებს. შრომის კონფედერაცია ამ შეყენებულ გზაზე, ერთი მოწინავე გემთაგანია აღელვებულ ზღვაზე, რომელიც ცდილობს მთელი მშრომელი საფრანგეთი სამშვიდობოზე გაიყვანოს და ააცდინოს მას ეპოქის საშინელი სენი—დიქტატურის ქარიშხალი!და ეკონომიური ჩაგვრა. იმ ტრადიციულ შეხედულებას, რომელიც სინდიკატებს აკუთვნებდა მარტო პროფიულ ინტერესთა დაცვას, უკანასკნელ ათეულ წლების პოლიტიკურმა მოვლენებმა თანდათანობით დაუკარგეს თავისი ძალა. როგორც ინგლისის ტრედ-უნიონები, ბელგიის მუშათა კავშირები, შრომის კონფედერაცია არ უშვებს შემთხვევას არ გამოეხმაუროს შინაურ თუ საერთაშორისო ხასიათის საკითხებს. არ გამოვიდეს დემოკრატიისა და თავისუფლების დამცველის როლში. მას არ შეუძლია არ იყვეს დაინტერესებული პოლიტიკური რეჟიმით. ამავე დროს ის სასტიკი წინააღმდეგია თავის რიგებში პარტიული პოლიტიკის შემოტანის, ის მიაჩნია სოციალისტური პარტიის სფეროთ, რომლის მოღვაწეობას დადებითათ სთვლის მუშათა კლასისთვის და მასთან ლოიალური კავშირის დაჭერა აუცილებელ საჭიროთ მიაჩნია.

ორიოდე წლის წინეთ, შრომის კონფედერაციამ თავის რიგებში მიიღო უნიტარული კავშირები, კომუნისტებმა პირობა დადვეს, რომ სინდიკატებში პარტიულობას არ შემოიტანდენ და არ დაიწყებდენ მის რიგებში «იაჩეიკების» მოწყობას. უკანასკნელ ხანებში როგორც მოსალოდნელი იყო მათ ხელი მიყვეს ჯგუფურ გამოსვლას და შეიტანეს კავშირებში დამარღვეველი ელემენტი, რამაც გამოიწვია კონფედერაციის მთავარი ხელმძღვანელების სასტიკი გამამფრთხილებელი გამოსვლა თვით პრესაში. საგანგებოთ მოწვეულ ცენტრალურ ბიუროს პლენუმისგან დასახულ იქნა მკაცრი ზომები მუშათა რიგებიდან დამარღვეველ მოქმედების განსადევნათ. იმედია ის შესძლებს განდევნოს მუშათა სინდიკალიზმისგან კომუნისტური მეთოდები, ამით ის უდიდეს სამსახურს გაუწევს თვით ევროპის მუშათა მოძრაობას.

პ. ს—ძე.

◆

Leuville-sur-Orge. — *Imprimerie de Leuville*

Le Gérant : René Toussaint.